

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Första kammaren.

Nr 42.

Onsdagen den 30 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 260, till Konungen, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden och memorial nr 124—135.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 136, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran sammansatta stats- och bevillningsutskottets memorial nr 13 (nr 3).

Vid ånyo skedd föredragning av sammansatta stats- och bevillningsutskottets memorial nr 14 (nr 4), angående ersättning åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets utlåtande nr 30 samt jordbruksutskottets memorial nr 58.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta, att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden upptagas i första rummet statsutskottets utlåtanden nr 133, i anledning av Kungl. Maj: ts under sjunde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående tullverkets utgiftsstaten m. m. jämte en

i ämnet väckt motion, och nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till underhåll av särskild polis för uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker m. m., vidare andra lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om motorfordon m. m., dels ock i ämnet väckta motioner, därefter samma utskotts utlåtande nr 22, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen om automobilskatt, och sedan övriga ärenden i föreskriven ordning.

Denna hemställan bifölls.

Ang. förslag
till brand-
stadga.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till brandstadga ävensom i ämnet väckta motioner.

Genom en den 9 mars 1923 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 123, som behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, begärt riksdagens yttrande över vid propositionen fogat förslag till brandstadga.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft följande med anledning av propositionen väckta motioner:

inom första kammaren:

nr 185 av herr *von Sneidern* med instämmande av herr Lamm samt

inom andra kammaren:

nr 243 av herr *Hamrin*,

nr 263 av herr *Kinmanson*,

nr 277 av herr *Sundling*, och

nr 278 av herr *Törnkvist* i Karlskrona.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1:o) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen i anledning av det riksdagen för yttrande underställda förslaget till brandstadga ävensom motionerna nr 263 och 277 i andra kammaren ansett, att nämnda stadga borde erhålla den ändrade lydelse, utlåtandet visade;

2:o) att motionerna nr 263 och 277 i andra kammaren, i den mån de icke kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under 1:o), ävensom motionerna nr 243 och 278 i samma kammare måtte av riksdagen lämnas utan vidare avseende; samt

3:o) att motionen nr 185 i första kammaren icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vidkommande utskottets allmänna motivering hade reservation anmälts av herrar *Pettersson* i Södertälje och *Jacob Larsson*, vilka av angivna orsaker inom utskottet yrkat, att de bestämmelser, som förevarande förslag innehölle, måtte uppdelas i två författningar, nämligen en av Konung och riksdag stiftad lag, innehållande vissa i reservationen

omförmälda allmänna föreskrifter, och en av Konungen beslutad stadga, innehållande tillämpnings- och detaljbestämmelser.

*Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)*

Beträffande sättet för ifrågasvarande utlåtandes föredragning yttrade

herr **Larsson, Jacob**: i avseende å föredragningssättet tillåter jag mig hemställa:

att utlåtandet må företagas till avgörande punktvís, dock att punkterna 1 och 2 behandlas i ett sammanhang;

att först föredrages det av utskottet förordade förslaget till brandstadga, där så erfordras paragrafvís, med slutstadgande och rubrik sist;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet;

att författningstext ej må behöva uppläsa i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att sedan författningsförslaget blivit genomgånget, utskottets hemställanden i punkterna 1 och 2 måtte föredragas i ett sammanhang; samt

att för den händelse det av utskottet förordade författningsförslaget kommer att i en eller annan del till utskottet återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkterna 1 och 2.

Det av utskottet förordade förslaget till brandstadga.

1—3 §§.

Godkändes.

4 §.

Denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

1 mom. Förvaltningen av brandväsendets angelägenheter skall handhas av en för sådant ändamål särskilt utsedd brandstyrelse eller ock av annan kommunal förvaltningsmyndighet, på sätt stadsfullmäktige besluta.

2 mom. Det tillkommer den förvaltande myndigheten bland annat:

2 mom. Det tillkommer den förvaltande myndigheten bland annat:

1) att uppgöra förslag till brandordning, reglementen för brandstyrkan och skorstensfejare samt sotningstaxa,

1:o) att uppgöra förslag till brandordning, reglementen för brandstyrkan, *brandchefen*, *vice brandchefen* och skorstensfejare samt sotningstaxa,

Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)

2) att årligen avgiva förslag till inkomst- och utgiftsstat för brandväsendet under det nästföljande året,

3) att hos vederbörande myndigheter väcka de förslag och göra de framställningar, som finnas nödiga,

4) att tillsätta brandchef och vice brandchef samt efter förslag av brandchefen övrigt befäl och underbefäl vid brandstyrkan, samt

5) att efter förslag av brandchefen av de i allmän brandkår tjänstpliktiga uttaga och indela lämpligt antal personer till befäl, underbefäl och manskap.

I övrigt må i brandordningen meddelas ytterligare föreskrifter om den förvaltande myndighetens åligganden.

2:o) att årligen avgiva förslag till inkomst- och utgiftsstat för brandväsendet under det nästföljande året,

3:o) att hos vederbörande myndigheter väcka de förslag och göra de framställningar, som finnas nödiga,

4:o) att tillsätta brandchef *samt efter förslag av brandchefen vice brandchef jämte* övrigt befäl och underbefäl vid brandstyrkan, samt

5:o) att efter förslag av brandchefen av de i allmän brandkår tjänstpliktiga uttaga och indela lämpligt antal personer till befäl, underbefäl och manskap.

I övrigt må i brandordningen meddelas ytterligare föreskrifter om den förvaltande myndighetens åligganden.

I en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Leander* påyrkat, att förevarande paragraf måtte erhålla följande ändrade avfattning:

1 mom. Förvaltningen — — — — — besluta.

2 mom. Det tillkommer den förvaltande myndigheten bland annat:

4) att efter förslag av brandchefen tillsätta befäl och underbefäl vid brandstyrkan, samt

Enligt en annan reservation hade herrar *Jacob Larsson*, *Lindqvist* i Halmstad och *Söderberg* ansett, att 4 § 2 mom. 4:o) bort godkännas med den lydelse, samma punkt erhållit i Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Leander**: Herr greve och talman! Då ganska ansenliga värden i landet årligen gå förlorade genom eldsvådor, är det av den allra största vikt, att brandskyddet ordnas på ett så tillfredsställande sätt, som det faktiskt låter sig göra. Men i likhet med så mycket annat är det ju en ekonomisk fråga, och med hänsyn till de dryga kostnader, som ett fullt ändamålsenligt och effektivt brandväsen skulle draga, nödgas man sänka anspråken. På grund härav har också dåvarande departementschefen ganska ansenligt prutat på vad de sakkunniga har föreslagit. Sedan har utskottet i sin ordning gjort åtskilliga modifikationer i Kungl. Maj:ts förslag och därmed ytterligare uppmjukat detta.

Vad som återstår i det nu föreliggande förslaget måste anses utgöra ett minimum av de bestämmelser, som böra ingå i en brandstadga.

Det är ingenting nytt, utan det förekommer i huvudsaklig del redan i nu gällande brandstadga, fastän bestämmelserna givetvis ha blivit fullständiga och kompletterade. Redan nu hava ju medborgarna inom en viss åldersgräns i flera av våra samhällen skyldighet att biträda vid eldsläckning, och de ha funnit det som en helt naturlig sak och ingalunda som ett intrång i deras fri- och rättigheter. Det är nu ett av skälen bland andra, varför utskottet icke ansett sig böra förorda en särskild lag med föreskrift om dylik skyldighet, såsom de sakkunniga tänkt sig. I stället har utskottet ställt sig på Kungl. Maj:ts ståndpunkt. Dock har ju frågan om en särskild lag varit uppe i utskottet, såsom framgår av den utav utskottets ordförande och herr Jacob Larsson avgivna reservationen. För min del har jag varit ense med utskottet i dess uppfattning, att bestämmelserna i brandstadgan böra göras så smidiga som möjligt, på det att icke kommunernas självbestämmanderätt måtte onödigt kringskäras.

*Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)*

I en punkt synes emellertid Kungl. Maj:t och sedan utskottet ha gjort en rätt obehörlig avvikelse från de sakkunnigas förslag. Såsom det framgår utav den av mig avgivna reservationen, syftar jag på sättet för utseendet av brandchef och vice brandchef. De sakkunniga hade föreslagit, att dessa funktionärer skulle utses av kommunernas beslutande myndigheter, så framt icke tillsättningen av desamma i brandordningen överlämnades åt annan kommunal myndighet, såsom brandstyrelsen eller någon liknande. Det vill med andra ord säga, att enligt de sakkunnigas förslag skulle brandchefen och vice brandchefen utses i stad av statsfullmäktige och på landet av kommunalfullmäktige, då sådana finnas, och eljes av kommunalstämman. Enligt detta förslag skulle det alltså lämnas full rörelsefrihet att handla enligt sig företeende omständigheter. Ville stadsfullmäktige själva utöva denna funktion, hade de rättighet därtill, och ville de däremot överlämna åt brandstyrelsen valet av brandchef, ginge det också för sig. Kungl. Maj:t däremot och utskottet ha velat helt och utan förbehåll överlämna valet åt brandstyrelsen eller den myndighet, som handhar tillsynen över brandväsendet.

Departementschefen motiverar nu detta sitt förslag därmed att för frågans avgörande främmande synpunkter lätt skulle vinna insteg, om val av brandchef och vice brandchef skulle förrättas av stadsfullmäktige. Man tror nämligen, att partisynpunkter därvid skulle komma att göra sig gällande. Jag undrar dock, om ej dessa synpunkter finnas även inom en styrelse och om de icke där göra sig lika breda och spela samma roll som inom stadsfullmäktige. Det torde vara en icke alltför sällsynt erfarenhet, att personliga relationer eller vad man skulle kunna kalla gunstlingssystem lättare vinna insteg inom en styrelse med några få ledamöter än inom en större församling. I allmänhet är det väl så, att de beslutande församlingarna vilja själva förbehålla sig rätten att tillsätta chefsbefattningar. I sitt förslag till förordning angående skogsvårdsstyrelserna, som behandlades för några dagar sedan, hade Kungl. Maj:t föreslagit, att en av de tre ledamöter, varav skogsvårdsstyrelse

Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)

skall bestå, skulle utses av hushållningssällskapets förvaltningsutskott. Särskilda utskottet ändrade detta därhän, att sagda ledamot skall utses av hushållningssällskapet självt, d. v. s. av den beslutande myndigheten. Detta blev ju också riksdagens beslut, och det finnes alltså ett färskt exempel på, att man anser, att viktigare poster böra tillsättas av den korporation, som ytterst bär ansvaret för förvaltningen.

Det har inom andra kammaren väckts två motioner i det syftet, den ena av herr Hamrin, som yrkat, att Kungl. Maj:ts förslag skall omarbetas i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag i förevarande del, och den andra av herr Sundling, som hemställt, att på landet brandchef och vice brandchef måtte utses av kommunalfullmäktige, där sådana finnas, och eljes av kommunalstämma. Utskottet har dock icke ansett sig böra förorda dessa motioner, men då jag ansett, att de ha fog för sig, har jag här velat reservera mig till deras förmån, och jag ber i överensstämmelse därmed få yrka bifall till denna min reservation. Såsom jag redan framhållit, hemställer jag i min reservation, att brandchef och vice brandchef skola tillsättas av stadsfullmäktige, därest icke i brandordningen tillsättningen uppdragits åt annan kommunal myndighet. Denna föreskrift skulle enligt mitt förslag införas i 7 §. I anslutning härtill bör fjärde stycket i 2 mom. av den nu föredragna 4 § erhålla följande lydelse: »att efter förslag av brandchefen tillsätta befäl och underbefäl vid brandstyrkan.»

Jag ber, herr greve och talman, att i överensstämmelse med vad jag här anfört, få yrka bifall till utskottets förslag med den förändring, som återfinnes i min reservation.

Herr Larson, Edward: Herr greve och talman! Föreliggande lagförslag innehåller egentligen tvenne delar, varav den ena berör städer och med dem likställda och den andra avser landsbygden. Det är givetvis mycket lättare att skriva en brandstadga för städerna, därför att där finnes det resurser. Där finnes det vatten i obegränsad mängd, och där finnes det vanligtvis en brandkår i en eller annan form, som alltid står färdig att genast gripa in vid en eldsolycka. Det är dessa två faktorer, som jag anser vara de allra viktigaste att taga hänsyn till eller att räkna med, då man går att skriva en brandstadga.

För min del har jag ingenting att anmärka mot förslaget beträffande städerna, förutom § 7, där det föreskrivits, att Konungens befallningshavande skall pröva brandchefens lämplighet. Jag anser nämligen, att det kommer att bli mycket svårt för Konungens befallningshavande, att pröva denna lämplighet. Det kan i varje fall aldrig ske med sakkunskap. Och då det icke är några särskilda föreskrifter rörande brandchefens fackmannakompetens, ställer det sig givetvis ännu mycket svårare. Så vitt jag förstår, kan, där Konungens befallningshavande icke äger den personkänedom som är nödvändig för att pröva lämpligheten, prövningen endast ske på det sätt, att man får skriva till vederbörande fiskal och höra sig för om kvalifikationerna hos den person, som är föreslagen. Därvid kan det dock hända, att även fiska-

len icke är personligen bekant med den till befattningen ifrågasatte och då kan han i sin tur få göra förfrågning i detta hänseende. Det är på grund av dessa förfrågningar och svaren därå, som Konungens befallningshavande kanske i en hel del fall får söka bedöma lämpligheten hos den föreslagna brandchefen. Man får väl trösta sig med och utgå från, att vederbörande stadsstyrelser, med det ansvar de alltid pläga känna vid sina åtgöranden, för denna viktiga uppgift skola utse den lämpligaste person, som står att uppbringa.

Ang. förslag till brandstadga.
(Forts.)

Beträffande landsbygden åter äro förhållandena mycket annorlunda. Där finnes det i de allra flesta fall intet vatten eller åtminstone mycket ringa tillgång därå, och husen äro avlägset och enskilt belägna. Det finnes icke heller i regel något folk i närheten, som står färdigt att gripa in. Följden är, att om eldsvåda uppstår, hinner den utveckla sig så mycket, innan något släckningsmanskap kan komma tillstädes, att det icke står att rädda något av den eller de byggnader, som en gång fattat eld. För övrigt är ofta mycket brännbara ämnen samlade, som göra det än svårare att släcka. Jag hade för min del helst velat yrka avslag på den del av lagen, som rör landsbygden, då jag ej kan förstå, att något särskilt behov av nya bestämmelser gjort sig gällande i denna del. Men då denna väg icke syntts framkomlig, har jag stannat vid en reservation beträffande § 24, beträffande vilken jag anser, att utskottets förslag inkräktar på kommunernas självbestämmanderätt på ett sätt, som icke kan godkännas. Det är ju så i flesta fall med de eldsvådor, som uppstå, att det ej är gårdsfolket, som genom vårdslöshet orsakar eldsvådorna, utan ofta är det kristidsmateriel i ledningar med därav följande kortslutning, som vållat eldsvådorna. En annan orsak, som man också tillskriver eldsolyckor, är dessa landsvägsriddare, som mer eller mindre ofta ha sina tillhåll i ladugårdarna och som genom vårdslöshet kunna förorsaka eldsvådor.

Vi förmena alltså, att intet verkligt behov gjort sig gällande att skriva en brandstadga för landsbygden med de säregna förhållandena där.

Då jag reserverat mig i § 24, har det dock närmast skett därför, att utskottet säger, att Konungens befallningshavande skola, när de finna nödigt och skäligt, föreskriva brandstadga. Det kan sålunda tillgå på det sättet, att en person i en landsförsamling t. ex. skriver till Konungens befallningshavande och begär, att en brandstadga skall införas för kommunen i fråga. Konungens befallningshavande gör sig naturligtvis då den frågan, om det är av behovet påkallat och om det skall tagas någon hänsyn till skrivelsen i fråga. I varje fall måste Konungens befallningshavande säga sig, att om det skulle hända en olycka, och en brandstadga icke blivit föreskriven, K. B. måste ådraga sig ett visst ansvar, därför att det önskemål, som framställt, icke blivit godkänt.

En annan sak är också, att om man skall följa alla dessa föreskrifter, kan man på förhand se ett nytt ämbetsverk växa upp för detta ändamål. Visserligen börjar man endast så småningom. Det

Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)

skall bara vara en inspektör, men denna inspektör skall ha skrivbi-träden, och så skall det vara statistik. Har man blott börjat med sta-tistik, vet man, var det slutar; då blir det snart en rätt så stor stab, som man måste anlita, och man kommer följaktligen snart fram till det nya ämbetsverket.

Allt detta gör, att jag för min del och några medreservanter ha reserverat oss på denna punkt.

Jag ber att med de ändringar, som ifrågasatts av mig jämte mina medreservanter, i fråga om den nu föredragna paragrafen få yrka bi-fall till lagförslaget.

Herr **Larsson, Jacob**: Herr talman! Beträffande först for-men för det ifrågavarande författningsförslaget har jag och utskottets ordförande tillåtit oss att reservationsvis framföra den meningen, att det hade varit principiellt riktigast att, såsom de sakkunniga föreslagit, författningen hade uppdelats i två delar, en lag, stiftad av Konungen och riksdagen, och en i administrativ väg utfärdad brandstadga. Jag be-höver här icke taga upp tiden med att närmare gå in på den frågan, då den ju ej kan i det läge, vari saken nu befinner sig, bli föremål för något riksdagens beslut. Jag har endast velat fästa uppmärksamheten på att man här bort reagera mot den utsträckning av Konungens admi-nistrativa lagstiftningsmakt, som på flera områden ägt rum.

Den nu föredragna stadgan innefattar ganska ingående inskränk-ningar i den kommunala självbestämmanderätten och den innefattar be-stämmelser om förfogande över enskilda medborgares person och egen-dom. Efter min mening är det sådana frågor, som icke borde få regle-ras genom en i administrativ ordning tillkommen författning. Bestäm-melser i sådana syften böra vila på en av Konungen och riksdagen an-tagen lag. Utskottet har visserligen medgivit, att det borde vara så, men anser, att det i detta sammanhang icke behöves, och tröstar sig med att några ändringar i brandstadgan åtminstone i detta hänseende icke lära komma i fråga utan att riksdagen blir hörd. Jag vågar också uttala den förhoppningen, att så skall komma att ske, men det är dock icke något att bygga på. Det riktigaste hade varit, att dessa förhållanden hade blivit reglerade genom lag.

De två ärade talarna hava emot det föreliggande förslaget riktat anmärkningar i olika hänseenden. Den förste ärade talaren, herr Lean-der, ville hava mom. 4 i den nu föredragna § 4 ändrat därhän, att brandchef och vice brandchef skulle utses av stadsfullmäktige, där så-dana finnas, eller eljest av kommunens beslutande myndighet. Den andre ärade talaren, herr Edward Larson, riktade sig förnämligast mot bestämmelserna i andra avdelningen av detta förslag och dessutom emot en detalj i fråga om § 7. Vad herr Leanders yrkande angår, tror jag, att utskottet nog kan påräkna understöd från kammaren, då utskottet ställt sig på samma ståndpunkt som Kungl. Maj: t, i det hänseendet att icke stadsfullmäktige eller den beslutande kommunala myndigheten skola belastas med uppdraget att utse brandchef och vice brandchef. Det är

nog så, som departementschefen säger, att det i en sådan större församling komme att göra sig gällande varjehanda hänsyn, som borde få hållas borta vid utseendet av sådana befattningshavare, som det här är fråga om. Dessutom är det av mycket stor vikt, att den personliga lämpligheten blir den avgörande och då är det väl uppenbart, att en mindre styrelse, vare sig särskild brandstyrelse eller annan kommunal myndighet, som handhaver brandväsendet, sitter inne med bättre förutsättningar för bedömande av den personliga lämpligheten hos den, som kan komma ifråga att utses till brandchef. På den grund kan jag icke annat än yrka avslag på herr Leanders yrkande.

*Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)*

Jag har däremot beträffande 4 § 2 mom. 4:o) avgivit en annan reservation. Jag har nämligen påyrkat, att detta mom. 4 borde få den lydelse det har i den kungl. propositionen. Utskottet har velat tillmötesgå en motion, väckt av herr Kinmanson. Om utskottet hade anslutit sig helt till herr Kinmansons motion, hade det mindre varit att säga därom, men utskottet har gått längre än motionären föreslagit. Herr Kinmanson har föreslagit, att vice brandchef och övrigt befäl och underbefäl vid brandstyrka skulle utses efter brandchefens hörande. Utskottet har däremot formulerat detta så att efter förslag av brandchefen, vice brandchef jämte övrigt befäl och underbefäl vid brandstyrkan skulle utses. Det är något helt annat! Vad herr Kinmanson med sin motion velat vinna är att brandchefen skall hava ett visst inflytande på tillsättandet av vice brandchef, och det hade han kunnat få genom att det stadgades, att brandchefens yttrande skulle inhämtas. Såsom utskottet formulerat detta, blir det i realiteten brandchefen, som tillsätter vice brandchef. Det anser jag icke alls vara riktigt. När jag yrkar bifall till denna punkts lydelse enligt den kungl. propositionen, gör jag det i den bestämda förvissningen att, när det gäller att tillsätta vice brandchef, myndigheten ingalunda kommer att underlåta att inhämta brandchefens yttrande.

Herr Edward Larson gjorde en erinran emot § 7. Det kan vara ganska likgiltigt, om det i denna paragraf står eller icke står, att länsstyrelsen skall pröva den tillsatta brandchefens lämplighet för befattningen. Alla äro ju ense om att tillsättandet skall, för att vara giltigt, fastställas av länsstyrelsen. Om icke detta skall innefatta en ren formalitet utan hava en reell innebörd, är det alldeles uppenbart, att länsstyrelsen vid prövningen av ärendet måste gå in på en prövning av den tillsattes personliga lämplighet för uppdraget. Från den synpunkten sett är det, som jag nämnde, ganska likgiltigt, om det förtydligandet står där eller icke, men det kan hava en viss betydelse att det står där, nämligen att förebygga att icke länsstyrelsens prövning kommer att urarta till rätt och slätt en formalitet. Därför kan jag icke ansluta mig till herr Edward Larsons reservation i den delen.

Sedan har herr Edward Larson kommit med en invändning, som rör det grundläggande stadgandet i 24 §, nämligen angående brandstadgans tillämpning på landsbygden. Herr Edward Larson säger, att han helst hade velat yrka avslag på hela andra avdelningen i betänkandet,

*Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)*

och han ansåg, att det strängt taget icke förelåg något behov av att få en så beskaffad lagstiftning för landsbygden. Herr Edward Larsons uppfattning går stick i stäv med den uppfattning, som under lång tid kommit till synes och som även delats av statsmakterna. Det har vid upprepade tillfällen genom motioner i riksdagen framhållits det ytterligt stora behovet just av att på landsbygden få brandväsendet reglerat genom lagstiftning. Herr Larsson menar, att allting bör få vara som det nu är, d. v. s. att brandväsendets ordnande för landsbygden skall uteslutande vara beroende på det kommunala initiativet. Ja, så är det nu.

År 1913 vidtogs en ändring i § 74 av förordningen om kommunalstyrelse på landet, som öppnade rätt och således i viss mån även plikt för kommunerna att antaga kommunalstadga för ordnandet av brandväsendet. År 1915 väcktes en ny motion, vari det framhölls, att denna ändring ingalunda var tillräcklig. Det är dessutom att märka, att nämnda ändring i kommunalförfattningen aldrig varit avsedd att definitivt reglera spörsmålet om brandväsendets ordnande på landet, utan att man ville i avbidan på en fullständigare lagstiftning öppna möjlighet och rätt för kommunerna att genom antagandet av vissa kommunalstadgar ordna denna fråga. Man hade således redan då klart för sig, att detta var en provisorisk åtgärd, som i sinom tid skulle avlösas av en allmän lagstiftning även för landsbygden, och 1915 års lagutskott omförmälde, att, såvitt utskottet inhämtat, vid den tiden ännu ingen enda kommun begagnat sig av den initiativrätt, som lämnades dem år 1913. Det vill således förefalla som om ett litande enbart till det kommunala initiativet alls icke är tillräckligt på detta område. Den 24 § sätter det kommunala initiativet i främsta rummet, men även utan kommunalt initiativ må länsstyrelsen äga rätt att under vissa närmare angivna omständigheter förordna, efter kommunernas hörande, att brandstadgan skall helt eller delvis tillämpas inom viss kommun eller del av kommun. Det är väl det mest smidiga och mest försiktiga som kan begäras, då det nu gäller att även för landsbygdens del få infört ett verkliga på tillfredsställande sätt ordnat brandväsende.

Det är visserligen sant, att kommunernas självbestämmanderätt härigenom får vidkännas en viss inskränkning, men så är väl förhållandet i många andra fall. Som jag förut sagt, hade det varit bäst, att denna inskränkning grundats på lag. Då man emellertid icke velat vara med om detta, får man taga det i den ordning det här är ifrågasatt. Dessutom är att märka, att länsstyrelsens beslut ju kan överklagas, ty om en kommun anser, att skäl saknas för länsstyrelsen att meddela sådant här förordnande, har kommunen rätt att klaga, och då blir länsstyrelsens beslut föremål för prövning vid högre instans. Det synes således vara rätt väl sörjt för att icke kommunernas intressen skola på något sätt bliva trädde för nära.

På grund av vad jag nu anfört skall jag, herr talman, be att få hemställa om bifall till den nu föredragna paragrafen med den ändring, som innefattas i den av mig m. fl. avgivna reservationen, d. v. s. att

fjärde punkten i andra momentet må bibehållas vid samma lydelse som i den kungl. propositionen.

*Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)*

Herr **Klefbeck**: Herr talman! Under den hittills förda debatten ha en hel del ändringsförslag framburits, särskilt av herr Larsson i Lerdala, men jag skall för min del uppskjuta med att för utskottets vidkommande ingå i svaromål på de ändringsförslag, som han framställde, när de icke beröra den nu föredragna punkten. Jag skall i stället be att få återkomma till den saken senare.

I den nu föredragna punkten däremot hava ändringsförslag först framförts av herr Leander. Jag vill då endast stryka under vad herr Jacob Larsson i det avseendet svarade, och jag vill framhålla, att vad han sade var ett uttryck för vad såväl Kungl. Maj:t som utskottsmajoriteten i detta stycke har avsett, men jag skall icke upprepa det. Då återstår det bara ett yrkande på den nu föredragna punkten, nämligen det, som gjordes av herr Jacob Larsson själv.

Utskottet har föreslagit, att brandstyrelsen eller annan förvaltande myndighet skulle få tillsätta brandchef samt efter förslag av brandchefen vice brandchef, och herr Larsson menar, att detta är ett förslag, som i realiteten skulle innebära, att det bleve brandchefen, som tillsatte vice brandchef. Han har därför i stället yrkat bifall till Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag. Så vitt vi förstodo det inom utskottet, är detta en konstruktion, som vi icke tro skall finna någon motsvarighet i verkligheten, och det tycks framgå av herr Jacob Larssons eget yttrande att även han förutsätter, att brandstyrelsen, innan den tillsätter vice brandchef, just skall höra brandchefen, om vilken person denne anser vara lämplig. Det samarbete mellan brandchef och brandstyrelse, som vi velat få ett tydligt uttryck för i texten, har han sålunda förutsatt såsom helt naturligt. Under sådana förhållanden kan jag för min del icke förstå, att skillnaden mellan de båda förslagen blir så förfärligt stor. Det, som vi med detta förslag velat vinna, är endast och allenast en rent praktisk sak, nämligen att det skulle i ledningen för hela brandväsendet inom kommunen komma att råda en så fullständig enhetlighet som möjligt och att sålunda de båda ledande personerna, brandchefen och vice brandchefen redan på förhand skulle stå tämligen solidariska med varandra. Vi hava funnit, att detta önskemåls realiserande icke kan vara annat än till fördel för själva saken. När det gäller att besätta vice brandchefssysslan, står det ju alldeles uttryckligen i paragrafen, att det är den förvaltande myndigheten, som skall tillsätta även vice brandchef och att den ordinarie brandchefen endast har rätt väcka förslag i ämnet.

Jag ber på grund av dessa i korthet anförda skäl att få yrka bifall till den föredragna paragrafen oförändrad.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talman, att i fråga om den nu föredragna paragrafen vore yrkat: 1:o) att densamma skulle godkännas; 2:o) att paragrafen skulle godkännas

Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)

med den avfattning, som förordats i den av herr Leander vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o) att paragrafen skulle godkännas med den ändring, som förordats i herr Jacob Larssons m. fl. reservation.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden och förklarades propositionen på paragrafens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

5 och 6 §§.

Godkändes.

7 §.

Denna paragraf var så lydande:

(i *Kungl. Maj:ts* förslag:)

1 mom. Då befattning såsom brandchef eller vice brandchef är ledig, skall kungörelse därom införas i allmänna tidningarna. Efter ansökningstidens utgång förrättas av den i 4 § avsedda myndighet val bland de sökande. Valet skall för att vara giltigt fastställas av länsstyrelsen, som har att pröva den valdes lämplighet för befattningen.

2 mom. Brandchef och vice brandchef tillsätts för den tid och på de villkor, stadsfullmäktige besluta.

Vid förevarande paragraf hade reservation avgivits av, utom annan, herr *Edw. Larson*, som med instämmande av herr *Rogberg* på anförda skäl yrkat, att paragrafen skulle erhålla följande lydelse:

Brandchef och vice brandchef tillsätts för den tid och på de villkor, stadsfullmäktige besluta.

Tillsättandet skall för att vara giltigt fastställas av länsstyrelsen.

Herr Larson, Edward: Herr talman! I anslutning till vad jag förut sagt, ber jag att få yrka bifall till den av mig avgivna reservationen.

Herr Klefbeck: Herr talman! Herr Edward Larsons yrkande innebär, att Konungens befallningshavande icke skulle få tillfälle att pröva de föreslagna personernas lämplighet såsom brandchef och vice brandchef, när de skola tillsättas. Inom utskottet hava vi däremot ansett, att en sådan prövning är både nyttig och nödig, och vi förstå knappast, hur Konungens befallningshavande skall kunna tillsätta en befattning utan att pröva vederbörande först. Antingen skall

Konungens befallningshavande rent av bliva en maskin, som blott skall skriva under vad vederbörande beslutat, eller också, om den icke vill vara det, måste den väl företaga någon prövning, även om det icke står något föreskrivet i lagen därom. Vi hava därför ansett det vara bäst, att detsamma uttryckligen föreskrives.

*Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)*

Jag ber att få yrka bifall till paragrafen oförändrad.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av nu förevarande paragraf enligt utskottets förslag samt vidare på paragrafens godkännande med den lydelse, som förordats i herr Edward Larsons därom avgivna reservation; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

8—18 §§.

Godkändes.

19 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

1 mom. Skorstensfejare åligger att själv eller genom hos honom anställda biträden utföra all inom hans distrikt erforderlig sotning; och må dylikt arbete ej utföras av annan, så framt icke i fråga om till fabrik eller annan anläggning hörande, fristående skorsten med rökgångar och kanaler den i 4 § avsedda myndighet efter brandchefens hörande därtill giver tillstånd.

2 mom. I brandordningen skola intagas bestämmelser om den tid, som må förflyta från en sotning till nästa. Denna tid får dock icke sättas längre än

2 mom. I brandordningen skola intagas bestämmelser om den tid, som må förflyta från en sotning till nästa. Denna tid får dock icke sättas längre än *till två år.*

till en månad

för rökgång jämte köksspisel, pannmur eller annan eldstad, varest kokning äger rum i större omfattning än för enskilt hushålls behov, såsom i vårdshus, näringsställe, bageri, rökeri eller annan därmed jämförlik inrättning;

till två månader

a) för rökgång jämte köksspisel, pannmur eller annan eldstad,

Ang. förslag varest kokning äger rum för enskilt hushålls behov;

till brandstadga.
(Forts.)

b) för centraluppvärmningsapparat med tillhörande rökgång och rör;

c) för imrör, som användes endast för immas avledande och tillhör köksspisel eller annan eldstad, varest kokning äger rum i större omfattning än för enskilt hushålls behov;

till två år

a) för rökgång jämte kamin och kakelugn, som användas uteslutande för rums uppvärmning, ävensom badkamin;

b) för skorsten med rökgångar och kanaler, som höra till fabrik eller annan anläggning;

c) för annat imrör än ovan nämnts.

Från vad sålunda stadgats må undantag beviljas i brandordningen för det fall att eldning ej skett efter senast verkställda sotning.

Från vad sålunda stadgats må undantag beviljas i brandordningen för det fall att eldning ej skett efter senast verkställda sotning.

Herrförste vice talmannen: Som kammaren torde finna, har utskottet här ändrat Kungl. Maj:ts mera i detalj gående bestämmelse, och i mom. 2 föreslagit, att »I brandordningen skola intagas bestämmelser om den tid, som må förflyta från en sotning till nästa. Denna tid får dock icke sättas längre än till två år.» Man har således funnit att de närmare bestämmelser böra stå i brandordningen, och med avseende på maximitiden i motiveringen sagt, att olika bestämmelser funnits i olika brandordningar. Man tycks hava gått något slags medelväg, då man bestämt tiden till 2 år. Jag förmodar, att en del brandordningar, i likhet med vad Stockholms stads brandordning innehåller, har bestämt denna tid till tre år, således en längre tidrymd än de här föreslagna två åren, och, så vitt jag har mig bekant, har erfarenheten visat, att det är fullkomligt tillräckligt och att man icke behöver begränsa tiden till två år, utan mycket väl kan nöja sig med tre års tidsfrist. Jag kan icke inse, varför man skall ålägga folk kostnader, som icke äro behöfliga, när det är en tänkt maximitid och varje samhälle är berättigat att i brandordningen bestämma den tid, som ansetts vara lämplig. Då det i vissa brandordningar föreskrivits en tid av tre år och detta befunnits vara lämpligt, skall jag, med stöd av den motion, som finnes i ämnet, be att få hemställa att ordet »två» ändras till »tre» i § 19 mom. 2.

Herr **Larsson, Jakob**: Herr talman! Det kan ju sägas här gälla en lämplighetsfråga. Jag får verkligen bekänna, att jag för min personliga del saknar tillräcklig erfarenhet på detta område för att kunna bedöma, huruvida en tidsfrist av två eller tre år är den riktiga. Utskottet har likväl för sin åsikt haft stöd däri, att propositionens detaljerade formulering av denna § 19 med olika tidsfrister för sotning satt den längsta tidsfristen till två år. Denna tid sammanfaller också med önskemålet i de framställningar, som från olika korporationer blivit framförda till utskottet, så att för min del har jag ingen anledning att yrka annat än bifall till utskottets förslag.

*Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)*

Herr **Klefbeck**: Det är alldeles riktigt, som herr förste vice talmannen säger, att utskottet utgått från den synpunkten, att i brandordningen skulle finnas bestämmelser angående den tid, inom vilken sotning måste vara verkställd, och vi ha varit förvissade om att de olika kommunala myndigheterna skola söka tillse, att den för varje ort lämpligaste tiden blir iakttagen. Om sedan maximum skall sättas till två år eller tre år, det är, som herr Jacob Larsson sade, en lämplighetsfråga. Att vi föreslagit två år har ju berott på, att vi haft att slåss med, så att säga, en hel mängd mycket kortare tidsbestämmelser i det framlagda förslaget, och vi ansågo oss därför inte kunna gå längre än till två år. Jag vill bara för min personliga del förklara, att jag inte har något emot, att maximitiden sättes till tre år.

Herr **förste vice talmannen**: Jag vill fästa uppmärksamheten på, att det ligger inom varje kommuns befogenhet att bestämma den tid den anser lämplig, och då tycker jag, att man bör ta till så pass ordentligt, att man inte sätter de kommuner, som anse sig böra bestämma tiden till tre år, i den situationen, att de nödgas begära dispens från brandordningen.

Jag yrkar bifall till förslaget om att tiden måtte bestämmas till tre år.

Herr **Rogberg**: Herr talman! Utskottet har ju givetvis icke haft någon fackkunskap på detta område, men jag ber att få erinra om att skorstensfejareorganisationen hemställt, att längsta tidsfristen skulle sättas så kort som till ett år, och det är ju i övrigt, som den föregående talaren framhöll, så, att det gällt att få en tidsfrist, som ansetts kunna godkännas något så när av alla. Därför stannade utskottet vid två år.

Jag vill slutligen påpeka, att i slutet av förevarande paragraf dock finnes inryckt en möjlighet till undantag i visst fall från vad som förut föreskrivits i sagda paragraf.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **förste vice talmannen**: Att man betraktar skorstensfejareorganisationen som objektiv auktoritet i denna fråga förefaller ganska eget, ty skorstensfejarna skulle ju ha stort intresse av att

Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)

tidsfristen bleve så kort som möjligt, så att man således skulle nödgas anlita dem oftare.

Vad det undantag beträffar, som den siste ärade talaren påvisade, så gäller det naturligtvis för det enskilda fallet, och för det enskilda fallet har man inte möjlighet att skriva en brandordning, som skall gälla för hela landet.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på godkännande av den under behandling varande paragrafen samt vidare därpå att paragrafen skulle godkännas med den ändring i 2 mom., att orden »två år» utbyttes mot »tre år»; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

20—23 §§.

Godkändes.

24 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Då landskommun därom gör framställning eller då länsstyrelse med hänsyn till byggnadstäthet, befintligheten av eldfarliga inrättningar eller andra dylika omständigheter finner förhållandena sådant påkalla, äger länsstyrelsen efter vederbörandes hörande förordna, att vad i denna avdelning stadgas skall helt eller delvis gälla inom viss kommun å landet eller del därav.

Har dylikt förordnande meddelats, skall jämväl vad under avdelning III här nedan stadgas i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Enligt avgiven reservation hade herr *Edw. Larson* med instämmanden av herrar *Rogberg*, *Carlsson* i Hällsbäck, *Svensson* i Eskhult och *Lindgren* i Dingelvik på återopade grunder föreslagit, att ifrågavarande paragraf skulle erhålla följande lydelse:

Då landskommun därom gör framställning, äger länsstyrelsen förordna, att vad i denna avdelning stadgas skall helt eller delvis gälla inom viss kommun å landet eller del därav,

Har dylikt förordnande meddelats, skall jämväl vad under avdelning III här nedan stadgas i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Herr **Svenson, Ernst**: Herr förste vice talman! Vid behandlingen inom första lagutskottet av den föreliggande frågan har jag ursprungligen ställt mig på avslagslinjen i fråga om förslagets andra avdelning, som berör brandstadgan för landsbygden och därmed sammanhängande delar av tredje avdelningen. Då jag emellertid funnit, att föga utsikt finnes för bifall till ett avslagsyrkande på denna del av förslaget, har jag sedermera anslutit mig till den av herr Edward Larson m. fl. avgivna reservationen, vilken synes mig vara åtminstone en förbättring av utskottsfröslaget så till vida, att kommunerna själva få avgöra, om brandstadgan inom dem skall äga tillämpning.

De skäl, som föranlett mig att ställa mig tvivlande gent emot lämpligheten att antaga de föreslagna bestämmelserna rörande landsbygdens brandskyddsväsen, bottna främst i den åsikten, att föga står att vinna genom dessa bestämmelser. Teoretiskt sett skulle de kunna tillförsäkra landsbygden ett effektivare brandskydd, men i praktiken torde resultatet ej bliva sådant. Man måste nämligen komma ihåg, att det är avstånden, som i hög grad försvåra en framgångsrik kamp mot eldens härjningar på landsbygden. Detta hinder kvarstår även om den föreslagna nya brandstadgan antages, och detta hinder gör enligt min mening denna brandstadga skäligen meningslös i vad den avser landsbygden. Kommunerna skola upprätta brandkårer, men vilken glädje skall man ha av dessa, när det med visshet kan förutsägas, att de i de flesta fall skulle komma för sent fram till brandplatsen. Brandkårernas verksamhetsområden bliva så stora, att avstånd på en eller flera mil bliva vanliga. Hur skall brandkåren hinna allameras och komma fram till brandplatsen, medan ännu något står att göra? Särskilt om kvällarna och nätterna, sedan landsbygdens telefonstationer stängts, lära brandkårerna i många fall bliva till ringa eller ingen nytta. Här till kommer, att vatten ofta saknas på brandplatserna. Man får då irrikta sig på att endast skydda de kringliggande husen från att angripas av elden, och denna uppgift torde de nuvarande anordningarna för brandskyddet vara vuxna.

*Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)*

Över huvud tror jag, att det nuvarande, på frivillighetens grund upprättade brandskyddssystemet är att föredraga framför det nu föreslagna. Brandstodsbolagen ha i sina reglementen infört föreskrifter, som måste anses vara ganska goda garantier i brandskyddshänseende, så goda åtminstone, som förhållandena på detta område medgiva. Försäkringstagarna utsätta sig ej för den risken, att i händelse av eldsvåda gå miste om sina ersättningar genom att ej ställa sig bolagens reglementen till efterrättelse. Här ligger enligt min mening en god borgen för att brandskyddet ej vårdslösas.

Om ur brandskyddssynpunkt föga står att vinna med den nya brandstadgan, medför denna emellertid åtskilliga kostnader, vilka sålunda måste anses överflödiga. Den tjänstemannastab, som den nya ordningen skulle medföra, måste draga med sig stora utgifter, vartill komma de icke mindre dryga kostnaderna för redskapsanskaffning. Hela denna dyrbara organisation bleve, som jag framhållit, till ingen nytta. De bestämmelser rörande sotning, som meddelas i lagförslaget II kap. 36 §, innebära också i själva verket, att särskild personal måste anställas för detta ändamål. När det i brandordningen bestämts, att sotning skall utföras så eller så ofta, låter det sig givetvis ej göra att utföra denna sotning själv eller med gårdens folk. Inga bevis kunna då förebringas för att sotningen verkligen blivit verkställd.

Som jag förut angivit, är jag mest benägen att på grund av dessa omständigheter yrka avslag på brandstadgans andra avdelning och tillämpliga delar av dess tredje avdelning. Jag har emellertid gått med på herr Edward Larsons reservation, då jag anser, att en hel del

*Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)*

vore vunnet genom ett bifall till denna. Reservationen innebär i varje fall, att den nya brandskyddsordningen ej kan påtvingas kommunerna mot deras vilja. Den kommunala självbestämmningsrätten förblir sålunda okränk. Även om jag för min del skulle anse det mindre lyckligt, om denna självbestämmningsrätt användes till att göra framställning till länsstyrelsen om brandstadgans tillämpning i vissa landskommuner, är detta dock bättre, än att länsstyrelsen skall äga att i detta fall handla på kommunernas vägnar.

Jag ber sålunda, herr förste vice talman, att få yrka bifall till den av herr Edward Larson m. fl. vid 24 § avgivna reservationen.

Herr Leander: Herr förste vice talman! Herr Jacob Larsson har ju redan anfört skälen för utskottets hemställan i den föredragna paragrafen. Om nu emellertid i en kommun det råder byggnadstäthet eller det finns eldfarliga inrättningar o. dyl., men kommunen av missriktad sparsamhet icke vill ordna sitt brandväsen, så är det icke för mycket begärt, att det finnes en myndighet, som med stöd av lagen kan ålägga kommunen att vidtaga erforderliga åtgärder. Detta sker ju till kommunens eget bästa.

Vad nu våra länsstyrelser ängår, så äro de inte kända för att gå hårdhänt fram, utan de ha väl reda på länets inrättningar och förhållanden, så man behöver kanske icke i ett enda fall befara, att de skola handla i strid mot kommunens egen vilja, och gör en länsstyrelse någon gång detta, så kan man vara förvissad om, att det är rena nödvändigheten, som tvingar den därtill.

Nu har den föregående ärade talaren sagt, att icke brandväsendet kan tillämpas på landsbygden, emedan där icke finnes vatten o. s. v. Men därför får man icke lägga armarna i kors och ingenting göra, utan man måste söka vidtaga de åtgärder, som äro möjliga.

På grund härav tror jag det finnes gott fog för, att kammaren nu går med på utskottets förslag i den föredragna paragrafen, och jag ber att få yrka bifall till detsamma.

Herr Larson, Edward: Ja, det ser verkligen ut, som om den siste ärade talaren också trodde, att bara vi få en brandstadga, skulle det icke bli någon fara för landsbygden. Om det finnes vatten eller ej, det var ju en sak, som kom i andra hand! Det är detta som vi, som bo på rena rama landsbygden, inte kunna förstå, hur en påtvingad brandstadga skall kunna ha en så betydelsefull inverkan. Det är inte bevisat, att landsbefolkningen genom vårdslöshet har förorsakat någonting, som skulle kunna berättiga till att påtvinga den en brandstadga. Vi anse därför att det bör lämnas åt kommunernas eget skön att bestämma i detta fall. Det kan ju ändå inte förnekas, att i synnerhet landskommunerna — och det är dem vi tala om nu — ha skött sig på sådant sätt, att det är onödigt att lagstifta för dem på nästan varje tänkbart område.

Det ser ut som om man skulle utgå från att det är nödvändigt att helt och hållet omgärda friheten med lagar. Att en eller annan riks-

dagsman väckt motioner ifråga om brandstadga för landsbygden kan bero på, att motionären varit i avsaknad av annat ärende att motionera om. Ty det är ju ändå så, att det är en hel del riksdagsmän som vilja motionera, men som har svårt att finna något att motionera om. Något bärande skäl för en lagstiftning av detta slag för rena landsbygden har ännu icke frambragts, varken i kammaren eller i utskottet.

Herr Jacob Larsson yttrade, att initiativ från kommunens sida icke vore tillräckligt och att det därför vore nödvändigt att stifta denna lag. Ja, vi ha ju inte motsatt oss lagen sådan den i allmänhet föreligger. Men det är denna inskränkning i kommunernas självbestämmningsrätt, som vi reserverar, motsatt oss. Detta anser jag också vara fullt berättigat, tills det är bevisat, att kommunerna inte kunna sköta sig själva eller att de inte taga erforderliga initiativ i sådana frågor. Därför ber jag, herr vice talman, att fortfarande få yrka bifall till den vid punkten ifråga avgivna reservationen.

Herr **Larsson, Jacob**: Herr vice talman! Jag undrar i alla fall, om icke de båda herrar, som här ha motsatt sig den föreslagna lagbestämmelsen i 24 §, gjort sig skyldiga till vad man kallar att måla en viss potentat på väggen för nöjet att få piska honom. Herrarnas förutsättningar vila, såvitt jag kan förstå, på rena missuppfattningar. Först och främst få vi inte glömma, att landsbygden icke är något enhetligt begrepp. Landsbygden omfattar kommuner av den allra mest skiftande beskaffenhet. Vi ha landskommuner, som man kan säga äro rena jordbrukskommuner och som icke äro tätt bebyggda. Där äro förhållandena i stort sett annorlunda än inom en landskommun, i vilken det finnes ett eller några större industrietablisement eller eldfarliga inrättningar.

Då det nu gäller att antaga en författning, som skall avse hela riket och således landsbygden i dess helhet, får man inte stirra sig blind på den egna socknens förhållanden. Man måste tänka på att det finnes kommuner av helt annan beskaffenhet än den, vari man själv bor.

Herr Edward Larson säger, att han håller så strängt på kommunernas självbestämmningsrätt. Ja, det är mycket bra, men om vi gå ut ifrån, att det inom en kommun finnes ett eller några etablisement, som kunna betraktas som eldfarliga inrättningar, och det, med hänsyn till de stora värden, som här finnas, göres en hemställan till länsstyrelsen att få stadgan gällande i tillämpliga delar inom *den del* av kommunen, som det här kunde vara fråga om, så skulle detta mål icke kunna vinnas, därest kommunens beslutande myndighet av missriktad sparsamhet satte sig däremot. Det är därför av vikt att det finnes möjlighet för länsstyrelsen att ingripa. Det är alldeles för stora värden, som här mången gång stå på spel, och då kommunerna ha sin rätt att överklaga länsstyrelsens beslut fullt bevarad, så sker kommunerna ingen orätt.

Jag ber att få yrka bifall till § 24 enligt utskottets förslag.

Herr **Andersson, Karl Emil**: Herr greve och talman! Då utskottets ärade ordförande nyss gjorde gällande, att de båda reservan-

Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)

Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)

ter, som uppträtt och talat här, möjligen sett för mörkt på saken och att de så att säga målat en viss potentat på väggen, får jag framhålla, att jag ej kan finna, att denna svartmålning varit alltför överdriven. Jag tror snarare, att det blir en mycket svår börda, som lägges på vederbörande på landsbygden, om denna lag skall bli gällande. Det kan förorsaka betydande svårigheter och kostnader för ett glest bebyggt landsortssamhälle, om vi antaga lagen. För övrigt finnes det ju möjlighet för landskommuner, i vilka ingå tätt bebyggda stations samhällen eller dylikt, att kunna hemställa hos K. B. att få denna stadga antagen. Jag anser, att saken bäst skulle ordnas på det sättet.

Jag ber att få hemställa om bifall till reservanternas yrkande beträffande § 24.

Herr **Klefbeck**: Herr talman! Jag skall be att få tillägga ett par ord för att motivera utskottets ståndpunkt.

Först vill jag påpeka, att de föregående ärade talarna nog ha bevisat alldeles för mycket, och vi veta, att när man bevisar för mycket, så håller inte bevisföringen. Om de vilja vara snälla och läsa 24 § i fråga om stadgans tillämplighet på samhällen, som äro tätt bebyggda eller där det finns eldfarliga inrättningar o. d., så skola de finna, att K. B:s befogenhet att påbjuda, att stadgan skall gälla för sådant samhälle, ej inträder, förrän efter vederbörandes hörande. Och om då vederbörande ganska enhälligt förklara, att de inte anse det föreligga något behov av att brandstadgan blir gällande för kommunen, så är det väl största sannolikhet i världen för att inte K. B. emot en sådan förklaring likväl påbjuder, att brandstadgan skall lända till efterrättelse.

Sedan skulle jag också vilja påpeka en annan sak, nämligen att denna befogenhet för K. B. aldrig ifrågasatts gälla beträffande vilken landskommun som helst, där det, såsom herr Edward Larson antydde, kan vara långa vägar mellan varje gård. Det är aldrig fråga om att K. B. skall fundera på att påbjuda brandstadgans efterlevnad i en sådan landskommun, utan det skall vara en kommun, som är mycket tätt bebyggd, där det finns eldfarliga inrättningar och allt sådant, alltså ganska utpräglade förhållanden, som mana vederbörande att i detta hänseende iakttaga all möjlig varsamhet för att förebygga möjligen uppkommande olyckor så långt det är möjligt. Jag vill sålunda ännu en gång stryka under; att det inte ett ögonblick är fråga om en landskommun vilken som helst, den går fortfarande fri; utan det gäller en sådan kommun, som är så bebyggd, att det är nödvändigt att söka ordna brandväsendet på bästa möjliga sätt. När man här hör talet om att friheten omgärdas med lagar och allt sådant, så träffar inte detta det föreliggande förslaget.

Sedan vill jag bara säga en enda sak till, och det är, att riksdagen 1915 uttryckligen skrev och begärde, att vi måtte få till stånd en brandstadga för landsbygden. Det synes då vara bra underligt, när vi nu fått en stadga, som blivit åtskilligt beskuren i jämförelse med det förslag, som ursprungligen frambars, och som sålunda avser att fylla blott det allra oundgängligaste behovet, om man nu, då skälen för ett sådant

beslut, som riksdagen 1915 uttalade sig för, äro ännu större, i år skulle alldeles avslå det föreliggande förslaget.

Jag ber att få yrka bifall till paragrafen i oförändrat skick.

*Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)*

Herr Rogberg: Herr talman! Vad beträffar den siste ärade talarens yttrande om att riksdagen år 1915 skrivit och begärt brandstadga även för landsbygden, så behöver icke detta medföra, att en brandstadga just nu skall med nödvändighet antagas och att man skall kunna påtvinga en landskommun densamma även emot önskan hos flertalet av kommunens röstberättigade medlemmar. Det är ju givet, att brandstadgan icke kommer att bli tillämpad på rena jordbrukskommuner, utan endast på platser, som äro tätare bebyggda, men om i en dylik kommun frågan uppkommer om brandstadgans införande, så torde det väl vara sannolikt, att ett sådant förslag blir godkänt av kommunen, om förslaget verkligen har goda skäl för sig. Skulle i något enstaka fall så icke ske, ha reservanterna velat, att det ej skall stå länsstyrelsen öppet att mot flertalets önskan, i större eller mindre mån, påtvinga kommunen brandstadga.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna paragraf avgivna reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare därpå, att kammaren skulle för ifrågavarande paragraf godkänna den lydelse, som förordats i den av herr Edward Larson därom avgivna reservation; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 24 § i det av första lagutskottet i utlåtande nr 21 förordade förslaget till brandstadga, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes för ifrågavarande paragraf den lydelse, som förordats i den av herr Edward Larson beträffande paragrafen avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 50;

Nej — 64.

Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)

25—50 §§.

Godkändes.

Slutbestämmelsen.

Denna bestämmelse hade följande avfattning:

Denna stadga skall träda i kraft den 1 januari 1924, vid vilken tid brandstadgan för rikets städer den 8 maj 1874 upphör att gälla.

Herr **Rogberg**: Herr talman! Samhällsutvecklingen medför att det rätt ofta måste bli så, att tiden mellan en lags utfärdande, bringande till allmän kännedom, och dess utträde i det dagliga livet blir ganska kort. Sådant är ju oundvikligt, fastän icke önskvärt. Däremot är det önskvärt, i sådana fall då sådan skyndsamhet icke är nödvändig, att det beredes allmänheten någon tid, innan lagen får giltighet. Vidkommande den förevarande stadgan är det utsikt, att normaltyper framdeles komma att tillhandahållas kommunerna. Jag är övertygad om, att kommunerna i avbidan på dessa normaltyper icke vilja företaga någon som helst åtgärd, med avseende å själva författningen förrän de fått dem. Under sådana förhållanden bör man giva kommunerna någon tid på sig, innan stadgan skall träda i kraft. Av denna anledning vill jag därför utan något yrkande be att till statsrådsbänken få göra en vördsam anhållan, att Kungl. Maj:t måtte med välvilja beakta vad reservanten, herr Olsson i Kalmar med instämmande av mig, anfört i fråga om tiden för författningens ikraftträdande. Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr **Larsson, Jacob**: Ja, herr talman, det kan ju sägas vara tämligen likgiltigt om stadgan träder i kraft den 1 januari 1924 eller den 1 januari 1925, men det ligger dock en viss vikt uppå, att tiden för ikraftträdandet sättes till den 1 januari 1924, varigenom åt kommunerna gives ett givakt, så att de i tid gå i författning om att ordna sitt brandväsen. Jag tror alldeles icke, att förhållandena bli, som den ärade reservanten sagt, sådana, att kommunerna komma att avbida de bebådade normaltyperna för brandordningen. I stället tror jag, att kommunerna genast komma att gripa sig an med förberedande arbete. Vad normaltyperna beträffar komma dessa säkerligen att föreligga inom mycket kort tid.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning godkändes slutbestämmelsen.

Rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställanden i punkterna 1 och 2.

Biföllos i vad de ej kunde anses besvarade genom kammarens föregående beslut.

Punkten 3.

I herr *von Sneiderns* ovanberörda motion, nr 185, hade hemställts, att riksdagen vid avgivande av yttrande över det framlagda förslaget till ny brandstadga ville hos Kungl. Maj:t begära framläggande av förslag till inrättande av en brandinspektörstjänst med huvudsakligen konsultativ verksamhet, vilken tjänst borde träda i funktion samtidigt som den nya brandstadgan kunde komma i tillämpning.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten hemställt, att motionen nr 185 i första kammaren icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av, utom annan, herr *Pettersson* i Södertälje, som på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av den utav herr *von Sneidern* väckta motionen, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga förslag om inrättande av en brandinspektörstjänst med huvudsakligen konsultativ verksamhet.

Herr von Sneidern: Den föredragna punkten innebär ett avslagsyrkande på den av försäe vice talmannen och mig väckta motionen. Till förmån för denna motion finnes emellertid en reservation given av första lagutskottets ordförande, i vilken reservation herr Sandegård från denna kammare instämt. I den välvilliga avslagsmotivering, som utskottet här bestått sig, tyckes det vara huvudsakligen ekonomiska skäl, som varit de utslagsgivande. Jag kan dock icke hjälpa, att jag tror, att det finnes en annan synpunkt, som man kan befara ha spelat in, och det är den, att man betraktat dessa förslag som någonting av samma slag som de vittomfattande förslag som på sin tid framfördes av den s. k. brandskyddskommittén. I denna kommittés betänkande förelåg ett mycket vittomfattande projekt rörande inrättande av en brandinspektörsbefattning inom varje län. Detta förslag blev naturligtvis föremål för mycket motstånd, och det har icke heller upptagits i det nu föreliggande förslaget från Kungl. Maj:t, och detta tror jag med den allra största rätt. Men därför är det icke uteslutet, att den tanke, som låg till grund för förslaget, kan ha något berättigande, och detta berättigande har jag för min del försökt framhålla i den avgivna motionen. Vad jag önskade åstadkomma var, att det skulle finnas tillgång till en officiell sakkunnig person, som rådgivande och upplysande kunde stå dem till tjänst, som därav vore i verkligt behov. De stora städerna ha teknisk sakkunskap på området, de behöva icke intressera sig för detta. Detta är en sak för landsbygden, för de kommuner på landsbygden, som kunna tänkas behöva göra verkligt förnuftiga anordningar för att åstadkomma ett gott brandskydd, och sådana sakkunniga ha även länsstyrelserna behov av. Enligt det nya förslaget uppdrages det nämligen åt länsstyrelserna ökade befogenheter, och det är dock eller borde åtminstone vara för var och en uppenbart, att det inom länsstyrelserna icke finnes tillgång till den speciellt tekniska sakkunskap som existerar på detta område, en teknisk sakkun-

*Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)*

Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)

skap som på detta liksom på andra områden icke bör bli i tillfälle att säga det avgörande ordet, men som bör bli i tillfälle att höras, innan detta avgörande ord säges.

Enligt förslaget tillkommer det länsstyrelserna att yttra sig om brandanordningar och fastställa sådana, vidare att pröva brandchefers lämplighet för sina uppgifter, och enligt förslaget sådant det kommer från utskottet tillkommer länsstyrelserna även den uppgiften att bestämma, huruvida brandordningar skola utfärdas för landskommuner. Ja, här har ju inträffat en ändring genom det nyligen fattade beslutet, men jag tror dock, att så mycket återstår, att den rådgivande befattning, som jag önskar skall tillskapas, fortfarande har sitt fulla berättigande.

Jag vill även erinra om att uti de befogenheter, som tillkomma länsstyrelserna enligt den brandstadga, som nu kommer att utfärdas, även ingår en befogenhet enligt speciella författningar, som redan utkommit eller kunna tänkas snart utkomma. En sådan är den s. k. hotellstadgan, och det finnes även andra speciella författningar, som kunna förväntas i en eller annan form, när brandstadgan blivit antagen. Ett par sådana ha varit ute till yttrande, och vad en av dem beträffar vill jag erkänna, att jag på det livligaste avstyrkt densamma. Den rörde själva industrien, som jag icke anser böra ytterligare betungas. Men vi ha även ett annat förslag rörande teatrar och samlingslokaler, vilket förslag jag antager måste leda till något resultat och, såsom jag är övertygad om, även ytterligare befogenheter för länsstyrelserna.

Det skulle sålunda vara detta behov som behöver täckas genom tillsättande av den föreslagna befattningen, som ju icke kan kosta så förskräckligt mycket. Det är emellertid kostnadssynpunkten som är den avgörande för utskottet, påstås det, och utskottet framhåller, att man icke kan vara med om att tillsätta några nya tjänster. Ja, denna vägran att tillsätta nya tjänster har nu blivit en sorts slagord inom riksdagen, varmed man avvisar alla möjliga krav, även om de äro fullt befogade. Då lagstiftningen nu tager hand om nya uppgifter, så borde det också vara uppenbart, att det behöves några personer, som taga hand om dessa uppgifter. Men så fort det blir tal om nya tjänster, så är man ytterligt snabb att säga, att det icke får bli några nya tjänster. Borde dock icke riksdagen kunna från fall till fall bedöma sådana frågor och icke så envirt fasthålla vid ett slagord av denna beskaffenhet. Det är ju allmänt känt, hurusom man i politiken finner det vara nödvändigt att använda slagord i agitationen bland de stora valmansskarorna. Vi se dock ofta, hurusom en opinion på grund av dessa bildas som går till överdrift och blir de ursprungliga slagordsförfattarne övermäktig. Kunde vi ej härav taga varning och inom den lilla krets, som vi dock här äro, besluta oss för att verkligen se saken från fall till fall och bedöma densamma efter de grunder som i varje fall föreligga? Det finnes ett gammalt ordspråk som säger, att snålheten bedrar visheten, och jag tror att det är värt att mera beaktas. Vad är det egentligen för ekonomiska värden som här stå på spel? För-

står man icke, att den åtgärd, som vi föreslå, kan medföra en besparing som är av en utomordentligt större omfattning än den utgift, som det här är fråga om. Man uppfattar detta icke så mycket, på grund av att det icke är en besparing för statskassan och icke heller är så uppenbart för den enskilda, utan det är en nationalekonomisk besparing, och besparingar av sådan art har man litet svårt att så noga taga sikte på som förhållandet borde vara. Genom den utomordentligt välsignelsebringande verksamhet, som försäkringsbolagen utöva, är man van att icke med någon så stor sorg som förhållandet borde vara se på de ofantliga värden som genom brand gå förlorade. Efter en eldsvåda tänker man, att den som har lidit den direkta förlusten, han får betalt av försäkringsbolaget, han får sin skada ersatt, och då går man icke närmare in på tanken, att det är stora värden för hela landet som gått förlorade. Dessa värden uppgå till åtskilliga tiotal miljoner kronor om året. De enskilda få ersättning, de få betala sina premier, och därmed nöjer sig den stora allmänheten och även riksdagen i huvudsak. För den stora industrin, för de stora städerna, finnes det alltid möjlighet att effektivt förbättra sina gamla anordningar. De stora industrierna kunna göra mycket för att minska eldfaran, och de få sina premier på så sätt nedsatta. Men den stora allmänheten har icke dessa möjligheter. Blir det mera eldfara, ja då höjes premierna utan vidare, och så är den saken avgjord. Det är den stora allmänhetens intresse som det allmänna bör taga vara på, och vad jag föreslagit skulle därför vara ett litet steg i den riktningen. Huru mycket det kan betyda är ju svårt att säga. Något kan emellertid göras, och man behöver sannernligen icke göra mycket för att icke utgifterna skola bli mångdubbelt ersatta.

Nu hänvisar utskottet även till att det finnes möjlighet att få råd och anvisningar av enskilda sammanslutningar för ändamålet och även av försäkringsbolagen. Vad de enskilda sammanslutningarna beträffar, så är det ej samma sak, som att det finnes en offentlig person som har skyldighet att tillhandagå med råd. Det har för mig med bestämdhet uppgivits, att dessa enskilda sammanslutningar icke kunna åtaga sig de uppgifter, som föreligga, i den utsträckning som skulle vara önskvärd, och vad försäkringsbolagen beträffar, så är dock deras verksamhet av annan art och icke alltid inriktad på att åstadkomma allt som kan vara möjligt i denna riktning. Med den starka sammanslutning som finnes bland flertalet bolag, ligger det för dem så snubblande nära att blott höja premierna, varigenom de skydda sig själva. Men de stora förlustererna för landet finnas alltid kvar, och denna utgift skulle innebära att i en liten ringa mån försöka nedbringa dessa förluster.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt av herr Pettersson i Södertälje fogade reservationen.

Herr Larsson Jacob: Den föregående ärade talaren erkände, att utskottet ställt sig mycket välvilligt till hans motion. Vi voro alla överens om, att det är många skäl som tala för inrättandet av en inspek-

*Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)*

Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)

törsbefattning av det slag som motionären förordat, men vi kunde icke blunda för, att det också finnes skäl som tala emot. Utskottet har särskilt fäst sig vid den ekonomiska sidan av saken. Det gäller dock icke så mycket frågan om avlöning till *en* dylik inspektör, utan frågan ligger nog så, om man över huvud taget kan anse det skulle stanna vid denne brandinspektör för hela riket. Som vi kanske erinra oss, föreslogo de sakkunniga, att det skulle finnas sådana konsulterande inspektörer till länsstyrelsernas biträde, således en hel stab av sådana. Om också denna vidlyftiga apparat icke skulle befinnas behöfelig, så ligger det nog ganska nära till hands, att riket kunde komma att indelas i ett visst antal inspektörsdistrikt. Men denna fråga är f. n. så litet utredd, att utskottet icke ansåg sig böra på en enskild motionärs framställning föreslå Kungl. Maj: t att nu gå i författning om tillsättande av en dylik inspektör. Jag är övertygad om att, därest i fortsättningen behovet av en så beskaffad tjänsteman visar sig föreligga, Kungl. Maj: t, även utan att riksdagen nu därom påminner, skall komma med förslag till inrättande av den befattning som kan finnas vara av behovet påkallad.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **förste vice talmannen:** Då jag undertecknat den motion, som nyss blivit berörd av herr von Sneidern, skall jag be att i denna fråga få säga några ord.

Såsom herr von Sneidern mycket riktigt anmärkte hava de större städerna intet intresse av att en brandinspektörsbefattning inrättas, ty de ha tillräckligt med folk som med avseende på det tekniska äro nog erfarna för att kunna reda sig utan en särskild inspektör. Med den mångåriga kännedom som jag har om brandväsendet, då jag stått i livlig kontakt med brandkåren i Stockholm, har jag så småningom kommit till insikt om, att det behöves fullkomliga specialkunskaper för att kunna avgöra frågor, som röra brandväsendet. Det gäller ju icke bara eldsläckning, utan det är även brandskyddet det gäller. Det gäller att göra sådana anordningar, som kunna förekomma eldsvåda, och detta är kanske fullt ut lika viktigt som själva eldsläckningshistorien. Vad den beträffar har man sagt mig, att det på landsbygden alltid finnes rådiga karlar, som kunna taga hand om en eldsläckning på ett rationellt och lämpligt sätt. Ja, det är mycket möjligt, men vad de icke kunna utan föregående studier och erfarenhet, det är att vidtaga de åtgärder, som äro behöfliga såsom lämpligt brandskydd.

Nu har den förste talaren så utförligt behandlat detta ämne, att jag icke har mycket att tillägga. Han nämnde även, att försäkringsbolagen betala ut ersättningar och icke uppställa så många villkor i detta hänseende. Men det gäller ju icke bara det materiella, det gäller även människoliv, och detta är fullt ut lika viktigt som den ekonomiska förlust som kan uppstå genom en eldsvåda. Allt detta gör, att det är klart, att länsstyrelserna, som skola utfärda vissa bestämmelser med avseende på brandanordningar i olika kommuner, icke kunna ha den erfarenhet och kunskap som är nödvändig för att kunna fälla ett riktigt omdöme i dessa

frågor, och därför har man ansett att det vore lämpligt att de hade någon specialist på området att tillgå. Vi ha därför för vår del tänkt oss, att en inspektör skulle anställas, som kunde rådfrågas vid förefallande behov. I och med det att vi föredragit detta, ha vi emellertid velat taga ett bestämt avstånd från tanken att inrätta ett litet ämbetsverk av det slag, som de sakkunniga ursprungligen tänkt sig, och då vi gjort detta, så tycker jag, att det är oriktigt att tillvita oss vad de brandsakkunniga i det fallet föreslagit. Vi hava nöjt oss med en sak som vi ansett vara behöflig och nästan oundgängligt nödvändig för att länsstyrelserna skola kunna fylla de uppgifter som ålagts dem genom den tilltänkta brandstadgan.

*Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)*

Nu har reservanten icke direkt gått med på vår motion, utan han har bitt Kungl. Maj: t att taga saken i överbägande och för riksdagen framlägga förslag i detta avseende, och så mycket tycker jag i alla fall att riksdagen bör kunna vara med om.

Jag ber därför att få yrka bifall till den av herr Pettersson i Södertälje vid denna punkt fogade reservation.

Herr Klefbeck: När vi voro samlade i utskottet, hade jag tillfälle att framföra, och jag tror att jag gjorde det lojalt, alldeles samma synpunkter som av den förste ärade talaren och av förste vice talmannen här framburits. Det var nämligen så, att en mycket framstående brandman här i staden under ett ganska långt samtal försökte meddela mig alla de synpunkter, som talade för det föreliggande förslaget. Jag lovade att redogöra för dem, och det gjorde jag också, men detta invercade icke det ringaste på utskottet, utan det var nästan fullständigt enigt om, att man icke skulle tala om en sådan anordning som motionären, herr von Sneidern, här föreslagit. Beträffande de skäl som för utskottsmajoriteten varit avgörande skall jag be att få hänvisa till utskottets betänkande och till vad som här anförts av herr Jacob Larsson, vilket jag skall be att få stryka under. Sedan vill jag blott för min egen del ytterligare tillägga ett par saker.

Vi äro icke blinda för att, såsom förste vice talmannen sade, den av herr von Sneidern väckta motionen innehåller ett moderatäre förslag än de sakkunnigas, men icke ens detta moderatäre förslag ha vi kunnat vara med om. Ty även om det nu blott är fråga om en enda konsulterande inspektör, så äro vi nästan på det klara med att det icke skulle komma att dröja länge, innan det visade sig vara absolut nödvändigt att utöka skaran av sådana här inspektörer.

Betydelsen av en konsulterande verksamhet ha vi sett på flera andra områden till exempel på jordbruksområdet. Vi ha sett, att en sådan institution där har visat sig vara mycket välsignelsebringande. Men vi ha menat, att det är en mycket stor skillnad mellan å ena sidan en enstaka lantbrukare, som bor i en avkrok av landet och som där behöver undervisning och råd om huru han på mest praktiska sätt skall ordna skötandet av sin jord, och å andra sidan en stor kommun med tillgång till alla

Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)

möjliga sakkunniga på området, en kommun, som tänker ordna ett stort och vidlyftigt och förstklassigt brandväsen. Vi ha menat, att en sådan kommun mycket väl — utan att den föreliggande motionen bifalles — kan skaffa sig bistånd av erforderlig sakkunskap. Behovet av konsultationsverksamhet från statens sida föreligger därför på detta område enligt vår mening icke alls på samma sätt som den konsultationsverksamhet, som jag nyss talade om.

Sedan vill jag hänvisa till det beslut, som kammaren nyss fattat i fråga om 24 §, där kammaren strök befogenheten för länsstyrelserna att, även utan att kommunen fattar beslut därom, förordna om brandstadgans giltighet på platsen. Detta var väl det mest ömtåliga området för länsstyrelsens verksamhet på detta fält, som i hela förslaget har omtalats, men då detta nu är borttaget, så faller ju ännu ett ytterligare stöd för kravet på inrättandet av en sådan inspektörsverksamhet.

Vi mena också, att den varma vädjan, som den förste talaren slutade sin framställning med, då han tog sikte på de stora nationalekonomiska förluster, som landet kan lida, om brandväsendet icke blir tillräckligt ordentligt ordnat, icke svarade mot de medel, som skulle kunna åstadkomma det åsyftade ändamålet. Vi kunna icke fatta, att *en* sådan här konsulterande inspektör skulle, om han vore aldrig så nitisk, kunna i sin verksamhet åstadkomma det önskade resultatet. Vi frukta, att förlusterna, antingen han finns eller icke finns, bli ungefär desamma som förut. Om dessa förluster skola kunna förebyggas, det beror enligt vår mening på, om man inom de olika kommunerna försöker ordna sitt brandväsen med hjälp av förefintlig sakkunskap, som ju i allmänhet kan fås i de större samhällena, och på huru det ligger dem om hjärtat att åstadkomma bästa möjliga brandskydd, var och en inom sitt område.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Lübeck**: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skall i den föreliggande frågan icke uttala någon bestämd uppfattning; jag vill varken till- eller avstyrka det föreliggande förslaget, men jag har i alla fall velat säga, att jag lutar åt den uppfattningen, att man tills vidare bör nöja sig med frivillig konsultationsverksamhet på föreliggande område.

Vad jag här särskilt vill framhålla är, att man för att bättre sätta byggnadsstyrelsen i stånd att tillgodose en del praktiska och ekonomiska krav, som man åtskilliga gånger avhandlat även i riksdagen under de senare åren och som nog ändå under den närmaste tiden komma på dagordningen, bör försöka klargöra, huru man inom byggnadsstyrelsen lämpligen skall kunna vidtaga vissa organisatoriska förändringar. I samband därmed har man också anledning att överväga — om omständigheterna skulle giva vid handen, att någon statens befattning av här ifrågavarande art skulle behöva inrättas — huruvida en sådan befattning skall inordnas under byggnadsstyrelsen, vilket jag i sådant fall i likhet med min företrädare i ämbetet anser vara den lämpligaste vägen att lösa den föreliggande frågan.

Herr **von Sneidern**: Jag skulle först gent emot herr statsrå- *Ang. förslag*
det vilja säga, att om denna inspektörstjänst skulle anknytas till bygg- *till brand-*
nadsstyrelsen, så står detta icke på något som helst sätt i opposition till *stadga.*
det förslag, som framlagts från min sida. Var inspektören skulle vara *(Forts.)*
närmast attacherad, huruvida det skulle vara inom byggnadsstyrelsen
eller inom något departement eller på annat sätt, är naturligtvis en prak-
tisk fråga, som det tillkommer Kungl. Maj:t att i första hand pröva och
avgöra. Efter herr statsrådets yttrande, finner jag emellertid, att det
vore ännu mera önskligt, att det från kammarens sida nu gjordes ett
uttalande till förmån för en grundlig utredning och prövning av den
här frågan, som, det måste jag vidhålla, är av en icke obetydlig vikt.

Emot herr Klefbeck skulle jag vilja säga, att med hänsyn till hans
ställning till frågan förefaller det mig, som om man hade haft mest
anledning vänta, att han skulle ansluta sig till reservationen. Han bör-
jade sitt anförande med att meddela, att han inom utskottet hade fram-
fört alla de skäl, som motionärerna haft för sitt förslag. Jag kan ej tol-
ka detta på annat sätt, än att han talade för motionen. Men när det se-
dermera bildade sig majoritet emot denna, så anslöt sig herr Klefbeck
till denna majoritet i stället för att vidhålla den ståndpunkt han först
intagit. Det är ju också ett sätt att gå till väga på, men jag kan ej tro
annat, än att herr Klefbeck måste hava missuppfattat motiven i viss
mån och även missuppfattat de föregående yttrandena, d. v. s. herr vice
talmannens och mitt.

Herr Klefbeck ansåg nämligen, att denne man icke skulle vara be-
hövlig på den grund, att de stora samhällena till sitt förfogande hava en
teknisk sakkunskap, som för ändamålet är fullt tillräcklig. Ja, detta har
ju aldrig från vår sida bestritts, utan det har tvärtom understrukits, att
så är förhållandet. Det är tvärtom för de mindre samhällena, de som
icke ha denna tillgång på teknisk sakkunskap och som icke ha råd att
engagera sådan i större utsträckning, som denna tjänsteman är behövlig.
Det är just dessa samhällen, som vi här vilja komma till hjälp. Det är
en synpunkt, som jag är förvånad över, att herr Klefbeck nu icke vill
behärta.

Vidare sade herr Klefbeck, att det är olämpligt att visa på de stora
ekonomiska intressen, som här stå på spel. Förluster komma nog ändå
i fortsättningen att här göras. Jag har nu varit angelägen om att just
understryka, att man här liksom på andra områden icke bör ställa för-
hoppningarna för högt, men att man av denna anledning icke skall göra
någonting alls, har alltid varit en ståndpunkt, som för mig varit oför-
klarlig. Jag yttrade i mitt förra anförande, att denne man icke behöver
göra så värst mycket, för att utgifterna för honom mångdubbelt skola
ersättas. Det är här icke så många tusental kronor det gäller att offra
på denna sak, men de förluster, som kunna minskas, uppgå till många
tjotal miljoner kronor om året. Det är således en ganska vid ram för
en sådan verksamhet.

Jag ber därför att få vidhålla mitt yrkande.

Ang. förslag
till brand-
stadga.
(Forts.)

Herr **Klefbeck**: Jag ber om ursäkt att jag åter begär ordet, men som jag har blivit direkt apostroferad, så ber jag att få försvara mig. Jag skall emellertid yttra mig blott på tvenne punkter.

Jag sade eller ville åtminstone säga i mitt förra anförande, att jag i utskottet *redogjorde* för vad brandmannen i fråga yttrat och för de skäl, han anfört — jag hade mycket noggrant antecknat allt vad han anfört — men jag sade aldrig ett ögonblick att jag förordade det. Jag redogjorde helt objektivt för vad han sagt, och de skäl, som han givit, fingo tala för sig själva. Mitt eget omdöme uttalade jag icke alls; varken att jag var för eller emot saken. Detta beträffande den första punkten.

Beträffande den andra punkten måste jag också ha uttryckt mig något otydligt. Det jag ville säga var, att jag icke trodde, att tillvaron av denne enda inspektör skulle vara av så stor nationalekonomisk betydelse, om jag så får uttrycka mig, utan jag trodde, att vad hans tjänst beträffade, så skulle förhållandena i fråga om förluster i egendom genom brand bliva ungefär desamma, antingen han fanns eller icke fanns. Men jag sade aldrig ett ögonblick, att jag förordade, att man i detta läge icke skulle göra någonting alls. Jag tvärtom betonade, att det som i detta fall skulle vara av avgörande betydelse var, att de olika kommunerna var och en efter sitt behov på bästa möjliga sätt försökte ordna sitt brandväsen. På det sättet skulle de för visso göra det möjligt att förebygga de stora nationalekonomiska förlusterna.

Herr **Lindhagen**: Jag skall bara be att i allmänhet få uttala den förhoppningen, att landet måtte bliva åtminstone tills vidare befriat från detta inspektörsväsen. Vi, som ha sysslat med bostadsfrågan, ha en rik erfarenhet av, huru den vetenskapliga brandtekniken, om jag så får uttrycka mig, hittar på allt möjligt i sitt ofantliga nit för att pålägga nyttiga institutioner och samhällsgagnande arbeten en mängd teoretiska utgifter och förhinder och svårigheter av olika slag, som verkligen borde kunna undvikas. Även om vi få den ifrågasatta överinspektören allenast insmusslad i någon byrå i något departement, såsom kommunikationsministern ifrågasatte, blir detta säkerligen i alla fall en härd för ett ständigt nit, som översvämmar landet med brandteorier utan praktisk nytta men som förorsakar stora ekonomiska uppoffringar och blir till hinder eller i alla händelser ett betungande av bostadsfrågans lösning och människornas utkomstmöjligheter.

Jag vill bara exempelvis fästa kammarens uppmärksamhet vid, att i detta land, jag tror, att det bara är i detta land, det finns genom detta oerhörda nit i varje litet rum i vartenda hotell och varenda gästgivaregård ett anslag på fyra språk av innehåll, att varenda resande, det första han gör, skall taga reda på alla försiktighetsmått i brandhänseende, som äro att iaktta i detta hus — en uppfordran som jag är övertygad om *ingen enda* resande har iakttagit eller någonsin kommer att iakttaga. Det är bara ett uttryck för detta ofantliga nit. Får man nu också denna inspektör, så kommer detta att upprätthållas än vidare.

Jag yrkar på det livligaste avslag på ett sådant attentat mot svenska folkets frihet och mot dess penningpungar.

Ang. förslag till brandstadga. (Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt där- under förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Pettersson i Södertälje vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av §§ 7 och 8 samt § 9 mom. 3 och 5 i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 8:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

nr 24, i anledning av väckta motioner med förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 kap. 7, 13 och 19 §§ vattenlagen;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m., i vad propositionen avser förslag till lag om ändrad lydelse av 18 § i lagen om fattigvården den 14 juni 1918;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 § i lagen den 2 juli 1915 angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslag); samt

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 12 i lagen den 31 maj 1889 angående dövstumundervisningen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets memorial nr 69, med förslag till bestämmelser i fråga om rätt till pension för deputerade inom fullmäktige i riksbanken.

I detta memorial hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte godkänna i memorialet infört förslag till bestämmelser i fråga om rätt till pension för deputerade inom fullmäktige i riksbanken.

Ang. pensionsbestämmelser för deputerade inom fullmäktige i riksbanken.

*Ang. pensionsbestäm-
melser för
deputerade
inom full-
mäktige i
riksbanken.
(Forts.)*

Herr **Reuterskiöld**: Herr talman, mina herrar! Det utskotts-förslag, som nu föreligger, är av den innebörd, att man ganska mycket förvånar sig över, att det kommit fram i riksdagens allra sista timme. För min del nödgas jag redan från början säga, att jag kommer att yrka avslag på detsamma.

Det första skälet för detta avslagsyrkande är det, att frågan sammanhänger med en principfråga, som icke alls i utskottets utlåtande berörts, en principfråga, som man icke bara genom ett bifall till utskotts-utlåtandet får helt kort avfärda. Vad nu av utskottet föreslås, är nämligen pensionering med vissa pensionsbelopp för riksbankens förste och andre deputerade, som ju hava särskilda löner utöver det arvode de ha som fullmäktige. Men man kan ifrågasätta, huruvida icke, ifall man pensionerar dem, som hava 36,000 respektive 14,000 kronor i ersättning som deputerade och 8,000 kronor som fullmäktige, konsekvensen blir, att man ännu hellre bör pensionera dem, som bara ha 8,000 kronor. Börjar man för övrigt pensionera fullmäktige i riksbanken, så kommer turen sedan till fullmäktige i riksgäldskontoret, och därifrån är steget icke långt till pensionsstyrelsen och telegrafstyrelsen o. s. v. Jag undrar, om det icke är skäl att taga denna principfråga under noga övervägande, innan man tager något första steg, det må förefalla att vara hur enkelt som helst, när det gäller dessa deputerade.

Ett annat skäl, som jag har mot detta förslag, är, att man därmed icke kommer att vinna något för dessa deputerade. Jag kan icke värja mig för den föreställningen, att utskottsbetänkandet i själva verket är en kompromiss mellan tvenne motsatta ståndpunkter, en som önskar en rätt så avsevärd pension — jag tror bortåt 25,000 för en förste deputerad i riksbanken — och en annan ståndpunkt, som hoppas, att detta kan undgås genom att fastställa det pensionsreglemente, som nu föreligger. Om det förhåller sig så, att det är en kompromiss mellan dessa båda ståndpunkter, drar jag den slutsatsen, att vi något av de närmaste åren komma att få ett nytt bankoutskottsutlåtande med begäran att för den då eventuellt avgående förste deputeraden få en fyllnadspension, ty en pension å 9,000 kronor anses av många vara alldeles för liten för en sådan. Man vet icke nu, huru stora beloppen i gunden skola vara. Man vill undgå en diskussion om pensionsrätten i de enskilda fallen, men jag tror icke alls, att man vinner detta, såvida icke vederbörande nöjer sig med 9,000 kronor. Jag tvivlar emellertid på, att så är fallet, utan det kommer att göras yrkanden om tilläggs-pension, och då är debatten i gång i alla fall, även om man nu föreslår ett belopp av 9,000 kronor såsom pensionsrätt. Jag behöver icke påpeka, att detta är det högsta belopp, som ges inom kommunikations-verken, och man vill jämställa deputerade med kommunikationsver-kens chefer. Om man nu gör det, så blir följden i själva verket blott den, att, då vi få en ny man som riksbankschef, så uppställer han, om han är en duglig och duktig karl, som vet sig vara eftersökt, de villkor i fråga om lön och pension, som han vill, såvida han icke är ekonomiskt oberoende naturligtvis, då det kan vara komplett likgiltigt för honom, hur man gör. Jag tror, att de 9,000 kronorna snarare äro ett incitament

för en duglig karl, som lämnat någon annan sysselsättning, att göra framställning om ett högre belopp. Jag tror vidare, att med den lilla personal, som det här rör sig om — en förste deputerad och två andre deputerade — man icke är det allra ringaste betjänt med ett allmänt reglemente, som just därför över huvud taget aldrig kommer att tillämpas, åtminstone kommer det med all sannolikhet icke att tillämpas på n. v. förste deputeraden och sedan blir det föråldrat! Jag tillåter mig tvivla på, att även om detta reglemente blir fastställt, det någonsin blir tillämpat på någon av kommande befattningshavare. Under sådana förhållanden kan jag icke se, att man vinner det allra ringaste med att i trots av principfrågens oavgjorda karaktär och i trots av dess betydelse antaga detta förslag.

Går jag sedan för det tredje över till själva förslaget, så synes mig, att riksdagen bort kunna vänta ett förslag, som varit så formulerat, att det icke lämnat utrymme för rätt så allvarliga invändningar. Om herrarna se vad som står i § 2, så heter det där: »Har deputerad under minst tolv år innehaft uppdrag såsom sådan eller har han, oavsett tjänstetidens längd, på grund av olycksfall i tjänsten blivit oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring» etc. Jag trodde för min del, att vi alltid skulle sträva efter att få en riksbankschef, som icke bara dugde till nöjaktig tjänstgöring, utan vore det så, att han ej hade en utomordentligt god tjänstgöring, borde han icke kvarstå, men här presumeras, att bara hans tjänstgöring är nöjaktig, så är allt gott och väl. Kan det vara riktigt?

Sedan heter det: »Därest deputerad, innan han uppnått tolv års tjänstetid såsom sådan, avgår från tjänsten antingen på grund av att uppdraget upphör utan att efterföljas av förnyat sådant uppdrag» — det vill säga vederbörande i riksdagen ha icke haft förtroende för honom — »eller på grund därav, att han till följd av sjukdom, som ej föranletts av olycksfall i tjänsten, befunnits oförmögen till nöjaktig vidare tjänstgöring, så ock därest han eljest före berörda tid utan egen begäran nödgas avgå från tjänsten» etc. När man kommer till detta »nödgas», så frågar man sig, vad det är, som nödgat honom. Det kan icke vara så, att han skulle gjort något, som åstadkommit att han blivit avsatt, ty det finns en särskild punkt därom, utan det måste vara något annat, och det kan icke förstås på annat sätt, än att det måste vara en sådan allmän olämplighet, som gör, att man försöker att få honom att avgå under hand, och då får man ju söka göra upp med honom om villkoren därför, men att sätta ut i denna stadga, att han då *skall* hava 8,000 respektive 7,000 kronor, förefaller mig något egendomligt.

Sedan heter det: »Äger deputerad på grund av annan tjänst uppbära pension av statens medel, skall han såsom sådan åtnjuta allenast skillnaden mellan den i mom. 1 här ovan angivna och den för nämnda tjänst gällande pension.» Men hur går det, om han erhåller en tjänst med lön? Ja, det säger reglementet icke ett ord om. Lönen får han tydligen uppbära helt och hållet och pensionen också, ty här ges stadganden bara för det fall, att han haft två tjänster, som vardera är för-

*Ang. pensionsbestäm-
melser för
deputerade
inom full-
mäktige i
riksbanken.
(Forts.)*

*Ang. pensionsbestäm-
melser för
deputerade
inom full-
mäktige i
riksbanken.*
(Forts.)

enad med pensioner. Men en karl i sina bästa år, som sitter kanske ett år som deputerad och sedan lämnar tjänsten, eller som sitter må vara i tre år och sedan lämnar den, tror jag icke är färdig att i allmänhet pensioneras, utan han vill nog gärna ha en annan tjänst, med vilken lön är förenad.

Det heter vidare i tredje stycket, att han skall betala en pensionsavgift dels å sitt arvode och dels å sin pension, tills han nått viss ålder, dock med avdrag för visst fall, som dock synes underligt formulerat. Jag förutsätter dock, att formuleringen givits med tanke på att han skall betala i förskott, ty annars blir det ingen mening i det hela, eftersom det heter, att pensionsavgiften icke skall avdragas längre, än vederbörande lever! Skulle den betalas i efterskott, bleve bestämmelsen komplett omöjlig. Betalas den i förskott, kan det visserligen tänkas, att det uppstår en liten skillnad, men att ha tio å tolv rader med bestämmelser, då det rör sig om ett så litet belopp, förefaller mig icke vara vidare väl genomtänkt.

Under sådana förhållanden måste jag säga, att hela denna stadga — jag vill icke säga, att den är mycket värre än andra administrativa författningar, som bruka förekomma, men nog är den en bland de allra sämsta — betyder ett frångående av den princip, som hittills varit ansedd som den naturliga och som också är uttalad i reservationen, nämligen att man skall pröva sig fram från fall till fall. Till detta frångående synes det mig icke finnas några skäl, så mycket mindre, som det ju här gäller att verkligen få och att behålla allenast dugligt folk. Jag upprepar ännu en gång, att det blir en faktisk nödvändighet att, huru mycket man än skriver, pröva från fall till fall.

Herr vice talman! Jag ber att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr **Gustafsson, Karl**: Herr vice talman, mina herrar! Det är sant, som den föregående ärade talaren sagt, att detta ärende framkommit i riksdagens allra sista timmar, men riksdagsarbetets forcering under den sista tiden har ju haft den följd för oss, att en hel del ärenden måste behandlas de sista dagarna, och då kan det möjligen hända, att ett eller annat icke blivit så grundligt genomgånet vid förarbetet, som skulle varit önskligt. Jag lyssnade emellertid ganska noga till herr Reuterskiölds anförande, och väntade, att jag där skulle finna en eller annan skiss, av honom uppdragen, som skulle vara mera formad och mera anpassad för dessa förhållanden än utskottsförslaget, men så var icke fallet. Jag kunde icke av hans föredrag utvinna, att det var något särskilt, som han här kan lägga fram, annat än att man skulle pröva från fall till fall.

Nu får jag säga, att det är ett gammalt känt önskemål, som gjort sig gällande i riksdagskretsar och även i fullmäktige, att denna fråga borde någon gång ordnas, och bankoutskottet har icke kunnat anse, att det kunde göras annorlunda än det gjorts, då frågan nu kommit fram. Vi veta ju, att i våra grannländer, både Norge och Danmark, har man ordnat förhållandena i detta fall, men till väsenligt högre summor, än

det här är fråga om. Här ha vi närmast följt det förslag, som framkommit från vederbörligt håll. Jag tror icke det är så främmande för herrar riksdagsmän av olika partier, att en sådan frågan skulle komma fram. Det är nog nödvändigt, att den blir ordnad i år. Jag anser därför, att det är klokt att nu antaga detta förslag, trots att i någon mån små felaktigheter insmugit sig i detsamma, som icke blivit tillräckligt uppmärksammade. Jag tror i alla fall, att det skall bliva till gagn för oss att få detta förslag antaget, och därför ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. pensionsbestämmelser för deputerade inom fullmäktige i riksbanken.
(Forts.)

Herr **Larson, Edward**: Utskottets vice ordförande erkände, att den fråga, som det häller, icke vore så noga genomtänkt. När så är förhållandet och då frågan icke är av så brådskande natur, så finner jag, att den bör uppskjutas, för att man skall få fram en grundlig och tillräcklig undersökning.

Jag ber således att få instämma med herr Reuterskiöld och yrkar avslag på förslaget.

Herr **Gustafsson, Karl**: Jag tror, att den föregående ärade talaren icke riktigt hörde vad jag här sade. Jag uttalade som min mening, att, även om förslaget var behäftat med några små felaktigheter, som det för resten har gemensamt med många andra förslag, som framkommit till riksdagen — ingenting är fullkomligt — så är det dock i sin helhet gott. Jag får verkligen säga, att det torde bliva svårt för oss, även efter en utredning, att få ett så mycket bättre förslag, än det som nu här föreligger, och jag tror därför, herr vice talman, att det icke är så farligt med de av herr Reuterskiöld gjorda små påpekandena, utan att vi följaktligen gott kunna antaga förslaget, sådant som det föreligger.

Herr **Pers**: Även jag har mina betänkligheter mot ett bifall till detta förslag och jag kan icke underlåta att här uttala dem. Genom ett beslut i enlighet med utskottsförslaget bli dessa tjänster bundna på ett sätt, som de nu icke äro. Riksdagen kommer att avhända sig den fria förfoganderätten över desamma, i någon mån åtminstone, ty den, som har tagit emot en tjänst och liksom gått ut ifrån, att den förutsatta pensionen följer, blir, ifall han icke återväljes, icke blott berövad tjänsten utan blir även berövad den pension, som han gjort sig räkning på. Detta gör förlusten av tjänsten så mycket smärtsammare och gör också, att riksdagen kommer att hesitera att fritt förfoga över tjänsterna. Jag har alltså betänkligheter mot förslaget icke blott därför, att det, såsom här säges, icke skulle vara så väl genomtänkt, utan även på grund av dessa realiteter.

Jag ansluter mig sålunda till avslagsyrkandet.

Herr **Gabrielsson**: Med hänsyn till de konsekvenser, som denna fråga skulle kunna få, ber jag att få ansluta mig till den sida, som yrkat avslag på utskottsförslaget. Det har ju av vad professor Reuterskiöld anförde mycket noga framgått, vad det skulle betyda, och jag tror,

*Ang. pensionsbestäm-
melser för
deputerade
inom full-
mäktige i
riksbanken.
(Forts.)*

att om man går in på den principen att ge pension åt dessa riksbanksdeputerade, kan detta ha till följd, att man får pensionera mer eller mindre välförtjänta politici, då man vet, att bankofullmäktige utses av riksdagen och att de i sin ordning för viss kortare tid utse dessa deputerade.

Med hänsyn till de konsekvenser, som ett bifall till utskottsförslaget skulle föra med sig, hemställer jag om avslag på detsamma.

Herr **Nilsson, Johan** i Skottlandshus: Jag tror, att man lägger denna fråga på felaktig bog, då man vill jämställa dessa deputerade med de förtroendeposter man i övrigt har till jämförelse. Det har icke varit tal om att lämna pension till samtliga fullmäktige i riksbanken och icke heller till fullmäktige i riksgäldskontoret och det kan således icke heller bli tal om pension åt fullmäktige i andra verk. Man kan jämställa förste deputeraden i riksbanken med exempelvis generaldirektörer i affärsdrivande verk och andre deputeraderna med exempelvis överdirektörerna i affärsdrivande verk; dessa generaldirektörer och överdirektörer ha ju pensioner, och då måste konsekvensen bli, att även deputeraderna få pensioner. Det kan icke vara möjligt att lägga beslag på framstående personers tid år efter år utan att de ha någon tryggad framtid framför sig.

Vad beträffar beloppens storlek, så tror jag, att de kunna anses väl avvägda. För min del anser jag visserligen, att det belopp, som är föreslaget för förste deputeraden, kan synas lågt och kanske behöver i någon mån regleras vid varje särskilt tillfälle, då en sådan deputerad antingen antages eller avgår. Kanhända så också blir förhållandet.

För min del anser jag det vara riktigt, att första kammaren bifaller bankoutsjottets förslag, och ber därför att få yrka bifall till detsamma.

Herr **Lindley**: Herr vice talman! Herr Pers' största betänklighet mot detta förslag gällde, att riksdagen därigenom skulle avhända sig bestämmanderätten över dessa tjänster. Jag kan icke förstå detta resonemang, ty genom att man fastslår dessa pensionsbelopp, tillförsäkras ju riksdagen en större frihet i detta avseende än vad annars skulle vara fallet. Då det är givet, att riksdagen icke utan verkligt tungt vägande skäl skulle vilja entlediga någon deputerad från en innehavd tjänst utan att man samtidigt hade möjlighet att ge honom pension eller någon annan gottgörelse, så tror jag, att just genom fastställande av bestämda pensionsbelopp riksdagen får betydligt friare händer, än den annars skulle ha.

Jag vill också säga till den näst siste talaren, att även om det skulle vara politici, som få uppdraget som deputerad, så kan det inte vara riktigt att just på grund av den omständigheten, att de förut varit aktiva politici, beröva dem rättigheten till en pension i deras tjänst. De pensioneras ju icke i egenskap av politici utan i egenskap av deputerade.

Beträffande herr Reuterskiölds kritik av § 2 måste jag säga, att den

icke är berättigad. Han kritiserar uttrycket »nøjaktig vidare tjänstgöring» i första stycket och anser, att vi skulle skriva, att tjänstgöringen skulle vara utomordentlig. Ja, jag vet knappt, hur man skall kunna skriva på annat sätt än man gjort, ty avgången behöver ju inte vara orsakad av oskicklighet i ämbetet eller någonting av det slaget, utan det kan också vara så, att en person, som kanske är mycket skicklig i övrigt, kan lida av en lindrigare ohälsa eller annat, som skulle behöva avhjälpas genom att han finge avgå med pension. I annat fall vill han kanske icke avgå. Det är en sak, som man inte gärna kan tala öppet och tydligt om vid detta tillfälle, men jag tror, att en hel del av kammarens ledamöter har på känn, att det kan finnas skäl för att skriva på detta sätt i det nu föreliggande fallet.

När man vidare klandrar bestämmelsen angående skyldigheten att betala pensionsavgift, så måste jag säga, att vi kunna ju inte göra på annat sätt för ifrågavarande pensionsberättigade än vi göra för en generaldirektör eller någon annan, som har motsvarande pension, och dessa äro ju skyldiga att betala pensionsavgift. Det kan verkligen sättas i fråga, huruvida man kan skriva, att en sådan person skall vara tvungen att betala pensionsavgift, även om han avgår från sin tjänst, innan han får uppbära pension. Det finns ingen möjlighet därtill och icke heller kan jag se, att det finns möjlighet att säga, att en sådan person skall betala in sina pensionsavgifter i förskott. Vi ha här icke haft någon annan möjlighet än att försöka ställa kyrkan mitt i byn och skriva som vi gjort.

Vad jag emellertid ansett vara den största faran beträffande den föreliggande saken är, att vi icke haft något stadgande därom. Om en sådan person nödgats avgå — låt oss säga t. ex., att förste deputeraden i riksbanken nödgats avgå — så är jag alldeles övertygad om, med en sådan popularitet som bemälda person onekligen har, att det skulle i denna kammare liksom också i medkammaren framläggas ett pensionsyrkande, som också skulle bliva bifallet, och jag är ganska viss om, att det pensionsbelopp, som då skulle påyrkas, säkerligen icke skulle sättas så lågt som här föreslås, ty det står ju icke i något som helst förhållande till den avlöning, som ifrågavarande person har. Hans avlöning är ju 36,000 kronor, vartill komma 8,000 kronor i arvode, alltså tillsammans 44,000 kronor. Ett pensionsbelopp av 9,000 kronor är ju då icke ställt i den relation till avlöningen, som vi i allmänhet betrakta som normal. Och dessutom må jag säga, att vi ha ganska svårt att komma ifrån ett sådant krav på den grund att både Norges och Danmarks nationalbanker ha betydligt högre pensionsbelopp fastställda. Jag har icke siffrorna för ögonblicket till hands, men jag tror, att de belopp, som motsvarande befattningshavare där ha i pension, gå över 20,000 kronor.

Under sådana förhållanden kan jag icke se annat, än att det är förmanligt att fastställa det pensionsbelopp, som här påyrkas. Jag anser också, att det ligger en oerhörd stor fara i att för någon funktionär, som skulle få dessa högsta pensionsbelopp, rucka på summan, ty då skulle det inte dröja så värst länge, innan generaldirektörer och dylika, till

Ang. pensionsbestämmelser för deputerade inom fullmäktige i riksbanken.
(Forts.)

Ang. pensionsbestämmelser för deputerade inom fullmäktige i riksbanken.
(Forts.)

vilka detta höga pensionsbelopp utgår, skulle få sina pensioner höjda till motsvarande belopp.

Jag tror, att kammaren skulle göra ytterst oklokt i att avslå vad bankoutskottet i förevarande fall påyrkat, och yrkar alltså bifall till bankoutskottets förslag.

Herr **Westman**: Herr talman! Jag skall icke gå in på principfrågan utan nöja mig med att påpeka ett par ofullkomligheter i det här framlagda förslaget, vilka jag tror kunna utgöra anledning för kammaren att avslå förslaget i den lydelse, som här föreligger.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att enligt det föreliggande förslaget ställer sig saken så, att om en deputerad blir sjuk, till och med efter endast ett års tjänstgöring, så får han rätt att för hela sin återstående livstid uppbära pension till belopp av 8,000 eller 7,000 kronor. Men låt oss se även på andra fall! Det är ju så, att bankofullmäktige utses för en tid av tre år, och det kan hända, att en bankofullmäktig icke omväljes, därför att han anses mindre lämplig. Det kan också hända, att en bankofullmäktig avgår efter två år, och efterträdaren utses för ett år. Om en bankofullmäktig, som endast tjänstgjort tre eller rent av ett års tid, varit deputerad under denna tid, men visar sig olämplig och därför icke omväljes, så skall likväl denne man, för att han tjänstgjort denna korta tid, uppbära pension till ett belopp av 8,000 kronor, om han varit förste deputerad, och 7,000 kronor, om han varit andre deputerad, under hela sin följande livstid. Det förefaller mig alldeles orimligt, att icke även för dylika tjänster, liksom förhållandet är enligt allmänna pensionslagen, pensionens storlek blir beroende av tjänsteårens antal, så att en person, som tjänstgjort endast kortare tid, får avkortad pension. Jag skulle för min del önska en sådan förändring i reglementet beträffande pensioneringen av här ifrågakvarande funktionärer.

Under sådana omständigheter ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr **Ekman, Carl Gustaf**: Jag ber, herr vice talman, att få tillstyrka ett beslut i överensstämmelse med bankoutskottets hemställan. Det förefaller mig, som om de talare, som nu yttrat sig, icke beaktat det förhållandet, att vi tidigare för en hel del befattningshavare i direkt statstjänst, där befattningarna varit av enahanda karaktär som här, det vill säga tillsatta, antingen för kortare begränsad tid eller tillsvidare — d. v. s. av den art, att man ansett det vara en huvudsak, att befattningarna alltid skulle vara garanterade bästa möjliga arbetskrafter — i olikhet med vad som gäller för ordinarie tjänstemän, infört bestämmelser av den beskaffenhet, som bankoutskottet velat tillämpa för här ifrågakvarande tjänstemän. Det är som sagt fråga om befattningar, beträffande vilka man måste säga, att det primära statsintresset är, att man alltid har dem besatta med väl kvalificerade och arbetsdugliga kraf-

ter. Det sekundära blir därvid, att man, för att alltid kunna garantera att nämnda syfte ernås därför får en något högre utgift.

Vad nu angår konsekvenserna, så gäller det här befattningshavare, som stå direkt i riksdagens tjänst. Redan detta gör, så vitt jag förstår, att konsekvenserna icke kunna sträcka sig allt för vida. Därtill kommer, att jag finner det alldeles orimligt att, därför att dessa deputerade, befattningshavare med 22,000 och 44,000 kronors lön, tillerkännas pension, skulle på något sätt följa, att övriga fullmäktigetjänster, vare sig i riksbanken eller riksgäldskontoret, ävenledes förvandlas till tjänster med pensionsrätt. Jag måste säga, att den konsekvensen anser jag fullständigt utesluten.

*Ang. pensionsbestäm-
melser för
deputerade
inom full-
mäktige i
riksbanken.
(Forts.)*

Vad vidkommer anmärkningen mot ordet »nøjaktig», så vill jag erinra om, att det uttrycket, som redan sagts, förekommer i andra liknande fall, där det gäller förtroendemän direkt i statens tjänst. Uttrycket har valts efter prövning av på det området tekniskt insiktsfulla. Vid valet mellan olika uttryckssätt hade de dock stannat vid uttrycket »nøjaktig». Man kan nog icke lämpligen, såsom redan påvisats, då det gäller tillse, att befattningarna innehavas av väl kvalificerade befattningshavare, välja ett annat uttryckssätt, såsom den förste ärade talaren, så vitt jag förstod honom rätt, fann önskvärt.

Vad beträffar frågan, huruvida pensionsavgiften skall utgå i förskott eller efterkrav kommer man givetvis att i riksbanken följa samma metod som i de andra fall inom statsförvaltningen där man på senare tid övergått till efterskottsavlöning från förskottsavlöning. Där avgår från den avlöning, som utbetalas för en viss tidsperiod, den på samma tidsperiod belöande pensionsavgiften.

Gentemot talet, att de belopp, som här äro ifrågasatta, äro dels för låga dels för höga, vill jag påpeka, att det för förste deputerad föreslagna beloppet dock motsvarar det högsta, som hittills utgått för statstjänster. Beträffande vissa av statens befattningshavare, nämligen cheferna för kommunikationsverken och andra, som också äro valda för kort, begränsad tid under i viss mån jämförliga förhållanden, har man kommit till samma belopp, som det nu av bankoutskottet föreslagna. Jag tror, att man nog måste säga, att dessa belopp, åtminstone tills en pensionsreglering över huvud taget kommit till stånd, torde få anses tillfredsställande. Om ett extra tillskott till ett sådant pensionsbelopp skulle komma i fråga vid en eventuell avgång och saken därvid bliva prövad ur rent individuella synpunkter, så måste det enligt min mening kunna åberopas alldeles särskilda omständigheter, vilka i och för sig motivera ett tillskott. Eljest tror jag, man får stanna vid, att de belopp, som här äro föreslagna, få anses tillräckliga.

När det gäller att besätta dylika befattningar, måste det väl å andra sidan vara av synnerligen stort värde, om den därpå reflekterande vet, att, därest han träffas av sjukdom eller det befinnes, att han icke på grund av andra omständigheter kan erhålla förnyat förordnande till uppdraget, han äger en, om ock icke hög, så dock säker inkomst för återstående delen av sitt liv. Det är just denna omständighet, som man

Ang. pensionsbestämmelser för deputerade inom fullmäktige i riksbanken.
(Forts.)

kan anse såsom en garanti för tillgång på goda krafter till tjänsten även om beloppet icke är så högt. Helt visst medverkar det dock till, att man får vidgad valmöjlighet, då det gäller att få verkligt dugande personer att placera på dessa befattningar.

Jag tror således, att de erinringar både av formell och saklig art, som blivit gjorda i detta fall, icke äro så tungt vägande, att riksdagen bör under återopande av dem avslå bankoutskottets hemställan. Och då jag anser, att förslaget framförande just nu dessutom är motiverat av de föreliggande förhållandena, så tillåter jag mig, herr vice talman, att hemställa om godkännande av bankoutskottets förslag.

Herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 8 e. m.

Greve **Lagerbjelke:** Herr talman! Det förefaller mig, som om de invändningar, som här gjorts mot bankoutskottets hemställan, äro ganska konstruerade. Den siste talaren har redan bemött den första anmärkningen, som herr Reuterskiöld gjorde, nämligen att man med ett bifall till nu förevarande hemställan kunde befara konsekvenser i fråga om anspråk på andra håll. Det synes mig vara ganska uppenbart, att endast en konsekvens skulle i detta avseende kunna inträffa, och den skulle gälla förste deputeraden i riksgäldskontoret, men därutinnan har bankoutskottet icke haft något yttrande och jag ber i varje fall att för min personliga del, då jag innehar denna befattning, få nämna, att några anspråk från min sida på sådana allmänna bestämmelser icke komma att av mig framställas.

Det har även uttalats här, att ett bifall till bankoutskottets hemställan skulle innebära, att man på en omväg skaffade politiska personer pension. Jag tror, att denna farhåga är alldeles obefogad.

Till sist vill jag framhålla, att då det gäller att till dessa befattningar få verkligt dugande personer, vilket är alldeles nödvändigt, måste man utgå ifrån, att de personer, som kunna komma ifråga, vid sitt tillträde till sådana befattningar som dessa väl haft annan befattning, som de då måste lämna. Skall nu en sådan person komma att sluta i riksbanken, är det mer än ovisst, om han kan återfå den eller de befattningar han förut innehåft. Det synes mig därför öka utsikterna att få verkligt dugande personer, om dessa tillförsäkras en viss trygghet genom den pension, som här är ifrågasatt.

Då den siste talaren, herr Carl Gustaf Ekman, på ett, som det synes mig, fullt tillfredsställande sätt bemött de formella anmärkningar, som riktats mot bankoutskottets hemställan, får jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Reuterskiöld:** Herr vice talman, mina herrar! Utskottets ärade ordförande och de två sista ärade talarna på min egen länsbank ha betonat dels önskvärdheten av, att ett sådant reglemente fin-

nes, dels att det skulle innebära vissa garantier till säkerhet och trygghet för innehavarna av dessa deputeradebefattningar att få rätt till pensioner. Beträffande den förra frågan, om ett reglemente, så är ett avslag i dag icke något avslag på reglementsfrågan, utan endast ett uttalande från kammaren, att vederbörande måtte taga i förnyat överbägande, om och i vad mån ett reglemente behövs och eventuellt skriva ett sådant, som kan i god tid prövas av nästkommande riksdag. För min del tvivlar jag dock på, att detta är behöfligt, men det kan ju vara min särskilda uppfattning.

Beträffande den andra invändningen, om rätten för de deputerade att få pension, så erkänner jag mycket gärna, att det är ett intresse för de deputerade och för fullmäktige — jag skall komma in på dem senare — att ha säkerhet för, huruvida pension komma att givas. Men jag tillåter mig fråga, huruvida denna säkerhet vinnes, om ett belopp bestämmes, vilket alla vederbörande själva anse så otillräckligt, att det kommer att höjas redan första gången det skall utgå.

Från alla håll, där saken förordats i dag, har det medgivits, att i det fall, som denna fråga närmast berör, kanske 9,000 kronor icke äro tillräckliga, utan att man kanske kommer att begära mera, och en ärad talare på Stockholmbänken framhöll, att i Norge och Danmark äro pensionerna mycket, mycket högre. Det var som en förkänning av nästa riksdag, då förslaget kommer om höjning av detta pensionsbelopp och då man med all sannolikhet kommer att åberopa just Danmark och Norge och peka på dessa länder, alldeles som i dag, men i — motsatt syfte mot nu! Det var, synes det mig, ett gott handtag för min uppfattning, att få höra, att beloppet i själva verket står här endast för att det skall stå något belopp och för att man icke tycker om att sätta ut något högt belopp. I varje fall kommer antagligen detta belopp att bliva en bråkdel av vad som slutligen beviljas.

Skall man vinna garantier, förefaller det mig som om man endast behövde formulera § 2, första stycket, så: »Har deputerad under minst tolv år innehaft uppdrag såsom sådan» etc., »är han berättigad att vid avgång från tjänsten av riksbankens medel åtnjuta pension till belopp som riksdagen bestämmer.» Då vet han, att han har rätt till pension, och det är allt han behöver veta. Vad beloppet beträffar, vet han då, att det bestämmes i varje särskilt fall. Men med en utgångssiffra sådan som här är föreslagen, så låg, att den icke kan understigas, så vet jag verkligen icke vad garantien ligger, om icke möjligen, att vederbörande vet, att mindre kan han under alla omständigheter icke få. Men det vet han i själva verket förut. Så att den bestämmelsen är alldeles överflödig. Vad man möjligen behöver, är ett allmänt stadgande om rätt att få pension.

Så har det sagts, att det icke kan ha konsekvenser vare sig för förste deputeraden i riksgäldskontoret eller andra. Jag tillåter mig påpeka — vilket jag ingalunda trott, att utskottets ordförande eller den ärade talaren på länsbanken kunnat förbise — att det är en ganska väsentlig skillnad mellan dessa deputerade och de generaldirektörer och andra, om

Ang. pensionsbestämmelser för deputerade inom fullmäktige i riksbanken.
(Forts.)

Ang. pensionsbestämmelser för deputerade inom fullmäktige i riksbanken.
(Forts.)

vilka det finnes liknande bestämmelser, och det är, att dessa deputerade först och sist äro *fullmäktige*: deputerade utses ju av fullmäktige inom sig. Om nu vissa fullmäktige med mera arbete få pensioner på 9,000, ibland 7,000 kronor, men för alla fullmäktigearvodet är 8,000 kronor, så kan man väl fråga sig, om det icke är lika rimligt, att övriga fullmäktige, som också hava ett avsevärt arvode, också få pension som att fullmäktige med särskilt uppdrag få det, må vara att de senares pension kan bli större.

Det har vidare sagts, att banken är ett riksdagens verk och i de andra fallen är det statens verk. Det är alldeles riktigt, men just därför behövs inte här sådana reglementen, som behövas för statens verk, och riksdagen har i sin egen hand att vidtaga de åtgärder, som med långa mellanrum erfordras. Egentligen är det ju endast tre eller fyra personer det gäller. Men om man fasthåller vid, att den ursprungliga och egentliga karaktären av uppdraget är förtroendeuppdraget att vara fullmäktig, så kan jag icke komma ifrån, att det lätt kan bliva konsekvenser för övriga fullmäktige, och ha väl dessa konsekvenser för fullmäktige inträtt, så är steget icke långt till de fullmäktige, som finnas i statens tjänst, eftersom grunden för uppdraget är tämligen likartad. Det förefaller mig således, som om det funnes allt skäl att taga saken i noggrant övervägande en gång till.

Sedan bara ett par ord som svar på de anmärkningar, som gjorts mot ordet »nøjaktig». Ja, visst kan man skriva »nøjaktig» och visst är det också mycket bra. Men, mina herrar, är det lämpligt att skriva så om en *riksbankschef*? Man har tolkat mitt uttalande, som om jag velat hava ett annat uttryck. Nej, jag har icke velat hava någon bestämmelse alls, just därför att jag förutsätter, att »nøjaktighet» beträffande riksbankschefens tjänstgöring är någonting, som riksdagen aldrig kan nöja sig med, utan riksdagen måste kräva något mera. Under sådana förhållanden vill jag icke slå fast, att man skall nöja sig med »nøjaktighet». Det är ett skäl för avslag men icke för att införa någon annorlunda formulerad bestämmelse.

En ärad talare har sagt, att då pensionsavgifter betalas av alla andra, skulle de deputerade också betala sådana. Ja, det kan jag icke göra någon invändning emot, men, mina herrar, här förutsattes i paragrafen, att en deputerad skulle betala pensionsavgift efter sin död, om detta stadgande icke funnes, och det är detta jag tycker vara konstigt. Det står nämligen på följande sätt: »Avgår deputerad under sådana förhållanden, att han *icke* är berättigad till pension, eller avlider han före uppnådda sextiofem levnadsår, skall emellertid pensionsavgift icke avdragas för längre tid än *till och med den dag, avgången eller dödsfallet ägt rum.*» Om denna bestämmelse icke funnes, skulle alltså änkan efter den avlidne eller hans sterbhusdelägare få betala pensionsavgift till dess han skulle hava uppnått 65 års ålder! Det kan jag icke tro vara meningen, och det är därför som jag tolkat bestämmelsen på det sättet, att den gäller för det fall, att man betalar ut avlöningen i förskott och avdrag då göres. Då innebär bestämmelsen, att vederbörande äga att få

igen den del av redan avdragen pensionsavgift, som belöper på tiden efter hans avgång till månadens slut. Detta anser jag vara en sådan obetydlighet, att hela bestämmelsen bort utgå.

Jag kan icke finna några skäl anförda av den styrka, att de uppväga betänkligheterna mot utskottets förslag, och därför tillåter jag mig, herr vice talman, att vidhålla mitt avslagsyrkande under uttalande av den förhoppningen, att bankoutskottet vid nästa riksdag må framlägga det allmänna förslag, som möjligen kan vara behöfligt för att skapa garanti för här ifrågavarande pensionsrätt.

Ang. pensionsbestämmelser för deputerade inom fullmäktige i riksbanken.
(Forts.)

Herr **Ekman, Carl Gustaf**: Jag är intresserad av att höra, om kammaren skulle vilja följa professor Reuterskiöld i hans anvisning därom, att de 9,000 kronor, vilka nu föreslås såsom pension för en deputerad, endast äro en bråkdel av vad nästa riksdag skulle komma att bevilja såsom pension åt en avgående deputerad. Jag tycker, att det skulle vara mycket underligt, om kammaren skulle godtaga ett sådant resonemang. Ty det är väl så, att man icke gärna kan tänka sig, att för dessa befattningar skola gälla så helt skiljaktiga bestämmelser i förhållande till, vad som är stadgat för befattningar i direkt statstjänst. Skulle man, då det gäller deputerade i riksbanken och riksgäldskontoret, komma fram till pensionsbelopp av den storleken, att 9,000 kronor endast utgjorde en bråkdel av pensionsbeloppet, då frågar jag: Vad skulle man då stanna vid för exempelvis generaldirektören för statens järnvägar, vars pension för två år sedan bestämdes till 9,000 kronor? Erkännas må, att 1:ste deputeradebefattningen under kristiden varit synnerligen mödosam och arbetsfylld. Men om man frånser kristiden och jämför denne befattningshavare med cheferna för kommunikationsverken med ledning av tusentals personer och allt vad därmed sammanhänger, tror jag icke, att det är möjligt att — även om förutsättningarna för de sålunda jämförda befattningarne äro olikartade, vilket jag skall medgiva — skapa en så skiljaktig ställning i pensionshänseende för riksbankschefen i förhållande till övriga befattningshavare, som skulle framgå av det resonemang, professor Reuterskiöld förde.

Sistnämnda talare yttrade också, att man icke skulle hava något uttryck alls i stället för det använda ordet »nøjaktig». Jo, man har velat hava detta uttryck just för att från början få en klar och öppen rätt gentemot befattningshavarna att kunna skilja honom från hans befattning, därest han icke utövar en nøjaktig tjänstgöring, och i så fall få befattningen besatt med någon annan. Det är en befattning av den art, att man icke kan vara nøjd med att den provisoriskt uppehålls, som sker i fråga om ett vanligt förordnande av vikarie, vilket ju i regel går för sig, då det gäller andra befattningar.

Slutligen vill jag bestämt taga avstånd från professor Reuterskiölds resonemang, att den omständigheten, att tillsättandet av en förste deputerad sker genom att han väljes den vanliga bankofullmäktige- eller riksgäldsfullmäktigevägen, skulle på något sätt prejudi-

*Ang. pensionsbestäm-
melser för
deputerade
inom full-
mäktige i
riksbanken.*
(Forts.)

cera för övriga banko- eller riksgäldsfullmäktige rätt till pension. Det är ju klart, att fastän deputeraderna väljas såsom fullmäktige sker valet, då ledighet ställes i utsikt, just med hänsyn till lämpligheten och möjligheten att bekläda deputeradebefattningen. Att sålunda valet i dylikt fall från riksdagens sida formellt gäller fullmäktige, får enligt mitt förmenande icke alls innebära något prejudice-
rande av, att övriga fullmäktige, vilka icke äro deputerade och som innehava befattningar såsom riksdagens speciella *förtroendemän*, sedermera skulle med åberopande av det formellt lika valsättet för dem och deputerade, kunna för sig påkalla statspensionering. Om riksdagen gillar den uppfattning, åt vilken jag givit uttryck, måste varje tanke på att man skulle riskera att prejudicera en sådan utveckling, försåvitt jag förstår, vara utesluten.

Jag anhåller fortfarande att få yrka bifall till bankoutskottets förslag.

Herr **Reuterskiöld**: Att ordet »nöjaktig» skulle skapa en rätt för riksdagen att göra sig av med en olämplig innehavare av befattningen, bestrider jag. Denna rätt har riksdagen förut.

Beträffande talet om de 9,000 kronorna såsom en bråkdel av den pension, som här bör utgå, är det icke min uppfattning, att de böra bli någon bråkdel av vad han får. Men jag tror, att det redan varit tal om, att han skulle erhålla 18 å 25,000 kronor, och i så fall betraktar jag 9,000 kronor såsom en bråkdel därav. Jag är övertygad om, att ett dylikt förslag kommer nästa år till riksdagen, trots att det nu säges 9,000 kronor, men jag hoppas, att det icke kommer att bifallas.

Herr **Lindley**: Herr talman! Ett av de skäl, varför jag för min del har gått med på denna pensionering är, att jag icke vill, att vi skola utsätta oss för några kastvindar och låta ett stämningmoment bli utslagsgivande i fråga om fastställandet av pensionen för en avgående förste deputerad. Jag tror, att det är mycket stora faror därför på detta område. Jag pekade ju förut på, vilka löner fastställts inom statsbankerna i andra länder. I nationalbanken Köpenhamn har förste direktören 46,000 kronor samt rätt att avgå vid 65 års ålder och skyldighet därtill vid 70. Han erhåller vid sin avgång 60 % av lönen såsom pension efter 12 års tjänstetid, och efter kortare tid är det reglerat på det sättet, att om han innehaft sin befattning högst två år, erhåller han 30 % av lönen, mellan 2—4 år 35 % av lönen o. s. v. Dessutom är det fastställt en änkepension, som utgår med tre månaders avlöning efter dödsfallet och därefter med en femtedel av mannens pensionsbelopp. I Norges bank i Kristiania hade bankchefen före 1920 — jag är icke alldeles säker på uppgiften, men jag tror den är riktig — 50,000 kronor och vice bankchefen 20,000 kronor. Antagligen hava lönerna höjts under åren efter kriget. Där är pensionsbeloppet fastställt till 50 % av lönen och änkepensionen till 25 % av samma lön. Jag är övertygad om, att om vi

skulle fastställa en pension på grund av en faktisk timad avgång ur tjänsten, skulle vi säkerligen nödgas rubba på de grunder, som äro fastställda såsom högsta pensionsbelopp. Därest vi vilja skydda oss från detta, finns det enligt mitt förmenande ingen annan möjlighet, än att riksdagen fastställer den pension, som skall utgå för ifrågasvarande befattning, och därför ber jag fortfarande att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. pensionsbestäm-
melser för
deputerade
inom full-
mäktige i
riksbanken.
(Forts.)*

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu ifrågasvarande memorialet hemställt; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt memorial nr 69, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;
Nej — 51.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets utlåtande nr 70, i anledning av vissa uttalanden av riksdagens revisorer rörande enskilda, med statslån understödda järnvägsaktiebolags räkenskaper m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckt motion om förhindrande av skadlig och opåkallad förintelse av åbyggnader till jordbruk.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 113, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville

1) för sin del efter lagutskottets förslag antaga sådan ändring i norrländska vanhävdslagen (uppsikts-)lagen, att förintelse av åbyggnader ej skulle kunna, i strid mot norrlandslagstiftningens uppenbara mening, på i motionen angivet sätt fortfarande opåtalat äga rum; samt

2) för sin del efter lagutskottets förslag antaga en lag för de delar av riket, där den norrländska vanhävdslagen (uppsikts-)lagen icke ägde till-

*Om ändring
i den s. k.
norrländska
vanhävds-
lagen m. m.*

Om ändring
i den s. k.
norrländska
vanhävds-
lagen m. m.
(Forts.)

lämpning, varigenom skulle förhindras, att en skadlig och opåkallad förintelse av åbyggnader till jordbruk finge opåtalat äga rum.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anmälts av, utom andra, herr *Lindhagen*, som av angivna orsaker hemställt, att riksdagen ville för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag om förbud för bortförande eller vanhävande av åbyggnad, som avses för drivande av jordbruk.

Herr **Lindhagen**: I sina utlåtanden nr 19 och 20 har andra lagutskottet framlagt de sista utlåtandena över de bemödanden, som jordkommissionen haft för att, sin plikt likmätigt, se till, att sådana åtgärder provisoriskt vidtagas, som för lösningen av den blivande jordfrågan kunna vara nödvändiga för att icke äventyra dess tillämpning på vidsträckta områden.

Det har för kommissionens flertal varit en nödvändighet att föreslå dessa bestämmelser. Riksdagen får sedan själv taga ansvaret på sig, för att den icke anser sig behöva behjärta de förhållanden, beträffande vilka kommissionen framställt anmärkningar. Jag har, herr talman, över huvud taget vid denna riksdag väckt inemot 14 motioner, som beröra jordfrågan, motioner, som jag tror allesammans hava varit mycket praktiska och som med glans skulle hava gått igenom åtminstone i andra kammaren i början av detta århundrade, då det liberala partiet slöt upp kring jordfrågan, men som nu på grund av samma partis omvandling lidit skeppsbrott.

Jag hoppas emellertid, att den nya brytningen inom det liberala partiet skall även i jordfrågan framtinga friskare program å endera eller båda sidorna, så att vi kunna komma ifrån det nuvarande enligt min mening hopplösa tillståndet på detta område. Då det uppstått strid inom partiet, såsom nu skett, måste det förmodligen också friska upp sitt program, så att det kan bliva något av de gångna tidernas fläkt över den liberala politiken.

Här är det nu först fråga om förintelsen av åbyggnader. Det är ju ett bekant förhållande, att om man här i landet icke skall emigrera ut överskottsbefolkningen, måste man försöka se till, att landet får så många självständiga jordbruk som möjligt samt att de, som redan finnas, i första hand fortfarande upprätthållas. Detta sker naturligtvis icke därigenom, att man river ned åbyggnaderna, ty då kan ett jordbruk icke alls upprätthållas. Det är ju en ekonomisk utveckling, som har sin skuld däri, att en mängd torp och även gårdar blivit nedlagda av många olika orsaker, som man i vissa fall icke kan göra något åt. Men i dessa tider, då man börjat komma till insikt om, att de förefintliga självständiga jordbruksmöjligheterna böra upprätthållas, är det av vikt att se till, att icke en opåkallad utrivning av åbyggnader kommer till stånd, i all synnerhet under en tid, då det är så dyrt att uppföra nya åbyggnader. Därvid är det nödvändigt att tillse, att de åbyggnader, som finnas, hållas vid makt och icke i oträngt mål nedrivs.

Detta sammanhänger med den s. k. vanhävdslagen för hela riket, som måste hava till uppgift att förebygga opåkallad vanhävd på jordbruksjord men givetvis också på åbyggnader. En sådan lag finnes i form av den norrländska uppsiktslagen, men där har det visat sig, att denna vanhävdslag, såvitt det gäller åbyggnader, av domstolarna tolkats på ett sätt, som icke alls varit Norrlandskommitténs mening och ej ingått i dess tankar. Förbudet mot vanhävd av jordbruk med tillhörande åbyggnader har nämligen tolkats på det sättet, att om bara jorden skötes, kunna åbyggnaderna gärna vara borta. Bara det finnes möjlighet att inbärga grödan, anses detta vara tillfyllest. Man har sålunda i all synnerhet förbisett den sociala sidan av saken, nämligen upprätthållandet av så många självständiga jordbrukarhem som möjligt.

Då det nu årligen pågår en sådan utrivning av jordbruk, om vilken man icke vet, huruvida den är påkallad och som därför behöver kontrolleras, men som i åtskilliga, sannolikt de flesta fall, är opåkallad, varom också uttalandena av jordbrukskommissionerna i Värmlands och Jämtlands län bära vittnesbörd, har jordkommissionen för att rädda sin själ och lägga ansvaret på herrarna, som sitta här, för sin del ansett sig böra föreslå ett provisorium, intill dess den definitiva lagstiftningen kommer till stånd, om vilken tidpunkt man på grund av de ovissa politiska förhållandena ej vet någonting. Jordkommissionen har därför föreslagit, att det under tiden skall finnas ett provisorium, som åtminstone inför någon slags kontroll på obefogat nedrivande av åbyggnader till jordbruket. Denna nya lagstiftning behöver då också verka i Norrland, Dalarna och Värmland, där vi redan hava en vanhävdslag, som emellertid av domstolarna tolkas på ett mot lagens avsikt stridande sätt.

På grund härav har jordkommissionen framlagt ett förslag till regeringen, som kommissionen anhöll att få förelagt 1923 års riksdag. Då man emellertid på grund av lagrådets överbelastning med arbete och det inträffade regeringsskiftet icke kunnat få upp dessa frågor till behandling inom regeringen, har jag såsom motionär velat begagna den utväg, som stått mig till buds att på detta sätt få frågan under denna riksdags omprövning.

Nu föreligger en sådan motion, behandlad av andra lagutskottet i dess utlåtande nr 19. I motionen är föreslaget ett lagförslag om antagandet av en provisorisk lag om förbud för bortförande eller vanhävande av åbyggnad, som avses för drivande av jordbruk. Lagutskottet vill i detta fall såsom i övriga jordfrågor, i vilka man begärt ett förutseende, icke vara med på detta. Lagutskottet säger, att det icke är visat, att något behov föreligger. Ja, det är i jordfrågor aldrig möjligt att för det nuvarande lagutskottet ådagalägga en tillräckligt stor ödeläggelse, för att utskottet skall anse behov föreligga i en sådan grad, att en lag verkligen är av behovet påkallad. Redan detta är ett bevis för att lagutskottet icke behjärtar den grad av behov, som dock föreligger. Huru stor denna grad är eller kan bliva, kan lagutskottet icke hava någon bestämd mening om, men lagutskottet behjärtar icke den förödelse, som äger rum, därför att den icke är tillräckligt stor. Jag

*Om ändring
i den s. k.
norrländska
vanhävds-
lagen m. m.
(Forts.)*

Om ändring
i den s. k.
norrländska
vanhövds-
lagen m. m.
(Forts.)

tror, som sagt, att den aldrig kan vara tillräckligt stor för att lagutskottet skall känna sig skyldigt att i detta avseende ingripa. Förödelserna är icke tillräckligt stora!

Vad äventyras nu, om man är förutseende och söker förekomma det som ändå i avsevärd grad har inträffat och dessutom även kan inträffa, i samma mån som den nya lagstiftningen är förestående och kan föranleda jordägare att söka förekomma den genom en sammanslagning av jordbruk och nedrivande av åbyggnader? Vilken skada sker genom ett förutseende? Ingen skada alls, naturligtvis! Man förhindrar endast, att sådana fall uppkomma, i vilka ett nedrivande av byggnader skulle hava ägt rum, innan den definitiva lagstiftningen kommer till stånd.

Nu har lagutskottet på ett ställe framhållit, att man genom förslaget skulle hindra en befogad sammanslagning. Då är lagutskottets hjärta genast framme. Dessa sammanslagningar ske i mycket mindre omfattning än nedrivningarna, och sammanslagningarna kunna ju vänta till den definitiva lagstiftningen. Det är ju icke nödvändigt, att det sker i dag eller i morgon, utan sammanslagningarna kunna vänta till den definitiva lagstiftningen kommer, men det kan icke detta provisorium, som söker hindra nedrivandet under denna tid, ty det, som på det sättet göres, är en skada som är definitiv. För övrigt är det ganska betänkligt, att lagutskottet anser sig rent av böra uppmuntra till att sammanslå självständiga jordbruk, vilket är en angelägenhet för många och särskilt för bolagen. Det är sålunda en uppfordran till vederbörande att skynda på med detta. Det är ju icke precis lagutskottets mening, men utskottet betraktar det i alla fall såsom en så oerhört viktig sak, att de under tiden, innan den definitiva lagstiftningen kommer, skola få sammanslå sina jordbruk. Lagutskottet säger att sammanslagningar skola äga rum endast då jordbrukslotterna äro för små men någon kontroll på att det sker endast i sådana fall, kan ju lagutskottet icke utöva. Även en uppmaning att sammanslå alltför små jordbruk är synnerligen obetänksam, ty de små jordbruken böra i första hand icke sammanslås med varandra utan utvidgas med angränsande mark, så att många små jordbruk fortfarande bliva många, något större och tillräckliga jordbruk, och endast i den mån detta icke kan ske, bör en sammanslagning möjligen kunna äga rum. Men detta är icke alls någon sak, som på något sätt är brådskande. Utskottet är emellertid så bekymrat för, att de skola få göra detta, men vad som under tiden går förlorat för landet, bekymrar sig utskottet icke om. Men det är ju den nuvarande riksdagspolitiken att så mycket som möjligt låta jordfrågorna rinna ut i sanden. Därför hälsar jag också den nya uppdelningen av det liberala partiet såsom ett löfte om, att jordfrågan såsom i forna dagar åter kommer till sin rätt, åtminstone inom någon av de liberala partigrupperna. Det finns i alla fall, herr talman, en försyn, som med sitt finger leder människornas öden ur försumpningen fram mot visligare tider.

Utskottet har riktat några anmärkningar mot själva lagtexten. Det är anmärkningar, som jag för min del ansett vara alldeles för petiga

för att hava någon betydelse. Men redan under debatten inom utskottet har jag sagt, att vi skola försöka befria utskottet från dessa bekymmer genom att i detta avseende göra lagtexten oomtvistlig. Detta har också ägt rum i det lagförslag, som är framlagt i min reservation, och därför behöver jag icke närmare inlåta mig på lagutskottets erinringar i detta avseende.

*Om ändring
i den s. k.
norrländska
vanhävds-
lagen m. m.
(Forts.)*

Jag hemställer sålunda, herr talman, om bifall till min vid utskottets utlåtande fogade reservation.

Herr **Petrén, Bror**: Jag skall icke yttra många ord med anledning av motionärens nyss hållna anförande utan hänvisa till utskottets yttrande i frågan. I likhet med utskottet vill jag ej i någon mån underkänna behovet av bestämmelser, som syfta till ett förebyggande av sammanslagning av bestående, särskilt bebyggda brukningsdelar, även i fall då dessa lämpat sig att brukas såsom självständiga jordbruk. Jag vill för min del ej bestrida, att det kan befinnas behöfligt, att bestämmelser komma till stånd i syfte att stävja ett dylikt förfarande. De fall, som äro åberopade från Värmland, synas mig särskilt giva stöd för att så kan vara fallet.

Jag håller emellertid före, att det hade varit önskligt, om jordbrukskommissionen inom Värmlands eller något av de andra län, för vilka denna lag gäller, fört frågan om den norrländska vanhävdslagens rätta tolkning i det av motionären angivna hänseendet under bedömande även i tredje instans, så att man haft en fastare grund för prövningen av behovet angående den av jordkommissionen påyrkade lagändringen i vad angår den norrländska vanhävdslagen. Jordbrukskommissionen hade för sådant ändamål kunnat med begivande av justitiekanslersämbetet fullfölja ett av målen från andra instansen.

Anmärkningsvärt är det förhållandet, att de exempel, som äro anförda till stöd för lagstiftning å området, äro samtliga hämtade från de delar av landet, där den norrländska vanhävdslagen gäller, och således intet från de södra och mellersta delarna av landet.

Såsom en liten dämpare å de starka ord, som herr Lindhagen nyss använde, vill jag från jordkommissionens eget utlåtande anföras, att samtliga jordbrukskommissioner utom den i Jämtlands län uppgivit, att de av herr Lindhagen påtalade sammanslagningarna från ren jordbruksynpunkt varit att anse såsom fördelaktiga, att de skaffat bättre bärgning och större utkomstmöjligheter för vederbörande arrendatorer, samt att de sammanslagna gårdarna ofta varit välskötta och i en del fall stått på gränsen till mönstergårdar för orten. Jag har icke med detta velat göra gällande, att det icke skulle finnas fog för att vidgöra något i det av motionären klandrade hänseendet, men jag har velat medverka till att frågan framläggas i en något mindre ensidig belysning, än den siste ärade talaren i sitt anförande gjorde.

Huvudskälet för utskottets ståndpunkt är ju, att ett från enskilt håll framfört förslag till en provisorisk lag, som ej undergått vederbörlig

*Om ändring
i den s. k.
norrländska
vanhävds-
lagen m. m.
(Forts.)*

granskning vare sig reellt eller formellt och som därjämte, såsom detta förslag, hastigt tillkommit, är ägnat att ingiva starka betänkligheter. Jag skall icke rikta någon kritik emot den avfattning, som lagförslaget har. Jag har den allra starkaste respekt för den arbetsförmåga, som jordkommissionen visat under de bråda månader, då den var skyldig att lägga fram sina riktlinjer i en mångfald av olika spörsmål beträffande jordfrågan, men å andra sidan vill jag icke underlåta säga, att utskottet känt det såsom en plikt att söka analysera fram, vad som innefattades i det lagförslag, som i nu förevarande hänseende framlagts från jordkommissionen. Vad som i sådant avseende yttrats i utskottsutlåtandet åsyftade icke att klandra, utan att vara en vägledning för reservanten, då han utformade det renoverade lagförslag, som finnes upptaget i reservationen.

Såsom ett litet bevis för vad som inrymmes i detta lagförslag, även efter den av reservanten vidtagna överarbetningen av detsamma, vill jag beröra endast en enda sak. Efter de ändringar, som reservanten företagit i förslagens avfattning, kan man icke säga, att i detsamma stämplas såsom vanvård, då man låter byggnader försvinna i syfte att bilda nya, bärkraftiga jordbruk. Men det stämplas fortfarande såsom vanvård med ty åtföljande påföljder, då små bestående fastigheter, utan utvidgningsmöjligheter, därför att de icke kunna föda sin innehavare, måste läggas ned, och jag vill härom anföra ett uttalande ifrån jordkommissionens egen enquête, vilken ju innehåller så mycket av värde och där man så att säga mera påtagligt än i betänkningarna ser livet spegla sig framför en. På sid. 42 i enquéten säger kommissionen, att tusentals små arrenderade lägenheter och torp inom sydsvenska höglandet, särskilt inom Älvsborgs och Skaraborgs län, på senare tiden ha försvunnit, att husen ha rivits eller förfallit och de små åkertegarna fått växa igen. Och orsaken härtill anger jordkommissionen själv, då den säger, att dessa torp och lägenheter givit sina brukare en så knapp bärgning, att det för barnen i regel varit en tvingande nödvändighet att, så snart de kunnat, söka vinna utkomst på annat sätt, vilket till mycket stor del skett genom emigration, och att, när de gamla brukarna å dessa torp och lägenheter dött eller måst avflytta på grund av hög ålder och oförmåga att sköta jorden, dessa brukningsdelar i ett mycket stort antal fall icke fått några brukare utan lagts i ödesmål. Och så slutar kommissionen på följande sätt: »Tusentals dylika små jordbruk, som på sin tid brutits med mycken möda, ha på detta sätt försvunnit under de senaste årtiondena. Att så skett har givetvis berott därpå, att dessa jordbruk icke kunnat försörja sina brukare annat än under så knappa villkor, att de ej kunna tillfredsställa den nuvarande generationen med dess krav på en högre levnadsstandard.» Det är således tusentals hem, där förhållandena varit sådana, att vad som i verkligheten tett sig såsom något ofrånkomligt enligt detta lagförslag stämplas såsom vanvård med ty åtföljande påföljder; och sådana fall torde fortfarande föreligga.

Att provisoriska lagar under vissa förhållanden måste genomföras medgives gärna, men det måste vara påvisat en viss bärande styrka i

skälen för desamma. Anmärkningsvärt är, att inom utskottet hava två av herr Lindhagens socialdemokratiska meningsfränder icke blivit övertygade om lämpligheten av lagen och för den skull vid utlåtandets justering icke förenat sig med reservanten.

Jag skall icke gå in på den föregående talarens i hans reservation fällda omdömen om ett och annat, men jag kan icke underlåta att från denna plats inlägga en gensaga mot herr Lindhagens uttalande i reservationen, då han gör gällande, att de personer, som fungera såsom lagråd, efter hans förmenande måste sakna intresse för ifrågavarande lagstiftnings mänskliga innehåll. Jag vill, som sagt, för min del lägga en bestämd gensaga gent emot ett sådant omdöme om bristande intresse hos lagrådsmedlemmarna vid deras handhavande av lagstiftningsärenden å nu förevarande område.

Det kunde vara mycket mera att säga i denna fråga, men det är, herr talman, många andra ärenden, som stå på föredragningslistan; och jag skall icke förlänga diskussionen i frågan, så vida icke kommande anföranden giva anledning därtill.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lindhagen**: Herr Petrén påpekade den omständigheten, att en hel mängd jordbruk under den gångna tiden ha måst nedläggas, därför att de icke gävo tillräcklig försörjning åt sina brukare, och att man därför bör i denna lagstiftning särskilt taga hänsyn till att upprätthålla en sådan möjlighet. Jag vill genmäla, att den tid, då detta skedde, är en förfluten tid, och att det då nedlagts så mycket, att man kan säga, att det, som måste nedläggas, också redan har blivit nedlagt. Nu kommer en ny tid, då man behöver alla de tillgångar, som finnas, och därför bör det vara någon kontroll på nedrivningen av åbyggnader, intill dess den nya lagstiftningen kommer till stånd. Och så brådskande är det inte att nedlägga ytterligare jordbruk, att det inte kan anstå, tills den tiden kommer.

Vidare påstod den siste talaren, att utskottet vill se saken ur vidare synpunkter och därför fäst sig vid att fränsett jordbrukskommissionerna i Värmlands och Jämtlands län, vilkas yttranden till jordkommissionen stöda denna motion, ha övriga jordbrukskommissioner sagt, att de sammanslagningar, som där ägt rum, så vitt de erfarit, varit fördelaktiga och lämpliga. Nu är det emellertid först och främst så, att dessa jordbrukskommissioner ha också sagt, att de icke alls få reda på annat än en ringa del av den vanhävd, som äger rum, och de ha just därför särskilt begärt vidgat biträde och bättre bestämmelser för att komma underfund med detta. Alltså ha de kännedom endast om vissa undantagsfall men veta icke, hur det förhåller sig i det stora hela inom deras län. Men för den händelse det nu är så ytterst lämpligt att sammanlägga jordbruk, så är i detta lagförslag, som nu är framlagt i reservationen, en sådan möjlighet förbehållen

*Om ändring
i den s. k.
norrländska
vanhävds-
lagen m. m.
(Forts.)*

Om ändring
i den s. k.
norrländska
vanhövds-
lagen m. m.
(Forts.)

i lagtexten. Däremot är det väl inte någon allsidig syn av lagutskottet att förbise de verkliga faror, som inom Jämtlands och Västerbottens län föreligga. Där uppoffrar utskottet med glatt mod realiteterna.

Vad slutligen angår anmärkningen om lagrådet, fann jag mig föranledd därtill av utskottets yttrande, att man måste höra lagrådet, innan man kan tillräckligt visligen bedöma förhållandena. Då menar jag, att lagrådets yttrande i frågor om, huruvida åbyggnader skola få nedläggas eller inte, är icke så ofantligt viktigt, ty lagrådet är icke någon särskilt sakkunnig myndighet i detta avseende. Det består av några jurister från Stockholm, som i tur och ordning inkallas från högsta domstolen och regeringsrätten, och det kan inte sägas, att hela riksdagen behöver i vördnad avvakta deras utlåtande om vad som här mänskligt och jordbrukstekniskt sett kan vara riktigt. Jag skulle inte alls ha yttrat mig på detta sätt, om inte utskottet såsom motiv för avslag sagt: Vi veta inte alls, vad det ärade lagrådet kan säga. Det kan ju en motionär vilja på något sätt replikera emot.

Vad slutligen angår, att två av mina meningsfränder, som den siste ärade talaren uttryckte sig — jag har min egen mening, och jag vet inte alls, vilka som följa den eller varför vissa personer skulle vara mina meningsfränder, men han menade väl två socialdemokrater — icke ha reserverat sig, så kan jag nämna, att så vitt jag minns, röstade de i alla fall för motionen. Däremot var jag icke närvarande vid justeringen, då den på grund av riksdagsbrådskan utsatts till en tidpunkt, då jag var upptagen på annat håll. Men det kan ju hända, herr Petrén, att, om jag då varit närvarande och haft min reservation med mig och kunnat förorda den, också dessa två ledamöter gått med mig fortfarande. Nu nickar herr Petrén bifall, ser jag, så då förfaller också den invändningen.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den av herr Lindhagen vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om utsträckt
tillämpning
av den s. k.
norrländska
ägostyck-
ningslagen
m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckt motion med förslag till dels lag om utsträckt tillämpning av lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning, dels ock lag om viss inskränkning i rätten till jordavsöndring.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 205, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr Lindhagen hemställt, att riksdagen ville för sin del antaga följande förslag till

1) Lag

om utsträckt tillämpning av lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning.

Om utsträckt tillämpning av den s. k. norrländska ägostyckningslagen m. m. (Forts.)

Vad i lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning stadgas beträffande Norrland och Värmlands län skall tillsvidare äga tillämpning även å övriga delar av riket.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling; dock skall den ej äga tillämpning å ägostyckning, till vilken tillstånd lämnats före dagen för lagens ikraftträdande.

2) Lag

om viss inskränkning i rätten till jordavsöndring.

Vad i 20 § 1 mom. och 22 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring i fråga om begränsning av avsöndring stadgas för Norrland och Värmlands län skall tillsvidare äga tillämpning jämväl å övriga delar av riket.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av, utom andra, herr *Lindhagen*, som på återopade grunder hemställt, att riksdagen ville för sin del antaga de två i motionen framlagda lagförslagen.

Herr **Lindhagen**: Här föreligger också ett sådant förslag till provisorisk lagstiftning i jordfrågan, som jordkommissionen måst framlägga för att fullgöra sina skyldigheter såsom den tillkallade sakkunniga myndighet, som skall ägna denna sak en allvarlig uppmärksamhet. Vi ha således gjort vårt, och nu är det herrarna, som sitta här, som få taga på sig ansvaret för vad ni besluta. Det är kanske inte rimligt att begära, att kammarens ledamöter skola kunna hinna sätta sig in i saken, och därför får beslutet naturligtvis gå enligt majoritetsprincipen, d. v. s. så att vad utskottsmajoriteten föreslår, slinker igenom, om till landets skada eller icke, det får framtiden utvisa.

Nu är det emellertid en fast punkt, som alla äro eniga om, så vitt jag förstår, att ingenstades i landet bör hädanefter i regel jordbruk få utbrytas utan att de bli härkraftiga. Man får inte slumpa bort jordbruksmöjligheter genom att skära ut litet inägojord utan husbehovsskog eller odlingsmark och betesrätt, där sådant anses omistligt. Det kommittébetänkande angående en lag om skifte av jord på landet, som utgör det nyaste yttrandet i frågan och som ligger under myndigheternas

Om utsträckt tillämpning av den s. k. norrländska ägostyckningslagen m. m.
(Forts.)

behandling och väl om någon tid kommer under kamrarnas, är också på det klara med, att så måste det gå till över hela landet, liksom norrlands-lagstiftningen redan genomfört principen inom sitt område. Det visade sig nämligen, att på grund av den förhastade och principiellt oriktiga ägostyckningslagen av 1896 äventyrades i landet överallt de verkliga jordbruken, och därför var en av Norrlandskommitténs första åtgärder att föreslå en rättelse i sådant avseende. Riksdagen ansåg också, att detta för Norrlands vidkommande var en så nödvändig angelägenhet, att riksdagen 1905 meddelade ett provisoriskt förbud mot ägostyckning utan föregående granskning av om det nybildade jordbruket uppfyllde rimliga anspråk. Först 1909 kom den definitiva lagstiftningen.

Nu är förhållandet det, att samma äventyr föreligger i det övriga landet. Man finner ju av den lagstiftning, som redan är föreslagen, att man vill ha en sådan här lag, en sådan här ordning över hela landet. och nu gäller det, om man skall äventyra, att, innan dessa nya lagar komma, ytterligare ägostyckningar och jordavsöndringar äga rum på sådant sätt, att det skapas mycket dåliga jordbruk, och om man skall tillåta, att särskilt de kategorier av jordägare, som känna sig hotade av den nya sociala lagstiftningen, nämligen arrendelagen och lagen om avlösning av arrendejordbruk, skynda sig att begagna sig av 1896 års ofullkomliga lagstiftning för att utbryta sina arrendejordbruk med otillräckliga tillbehör.

Då kommer lagutskottet med sitt gamla argument, som kan sammanfattas däri, att utskottet inte blivit övertygat om att behovet är tillräckligt. Det blir alltid svårt att övertyga andra lagutskottet om ett tillräckligt behov. Det fordras visst någon juridisk bevisning, som, såvitt jag kunnat fatta, måste bevisa, att i majoriteten av de fall, där utbrytning av jordbruk kan äga rum, en irreparabel skadegörelse redan har skett. Då anses tiden kunna vara inne för att förhindra skadegörelse på det, som finns kvar. Det där är ju, så vitt jag kan förstå, inte någon statsklok politik. En förutseende politik bygger inte på resonemanget att skada redan i stor utsträckning inträffat, innan den förebygger vidare skada. Då vi lagstiftade 1905, var det en helt annan fläkt än nu; då var man beredd på, att här måste antagas en provisorisk lagstiftning, innan den definitiva kom till stånd.

Nu känner ju var från sin ort, och den som sitter i jordkommissionen, som mottagit en mängd underrättelser från hela landet, vet, att även utanför Norrland och Värmland, där den norrländska ägostyckningslagen är tillämplig, pågår samma företeelse; i vissa landsdelar, där det inte finns bolag med arrendejordbruk av forna bönder eller endast obetydligt, sker det i mindre omfattning, än här och än där, på andra håll i större utsträckning. För att emellertid få någon statistik i detta fall för de klenetrogna utsände jordkommissionen en begäran till lantmäterikontoren att inkomma med upplysningar om dessa saker. Det skedde under sista tiden av kommitténs tillvaro, så att vi hunno inte få in uppgifterna, men de föreligga nu. Vi voro emellertid på det klara med, att dessa utlåtanden från lantmäterikontoren inte kunde ge några

tillfredsställande upplysningar, ty då lantmätarna skola svara på, om det utbrutits tillräcklig husbehovsskog m. m., spelar deras subjektiva uppfattning in. Då länsstyrelsen i Jämtlands län skulle tillämpa den norrländska ägostyckningslagen, fick den en lång tid föra en kamp mot lantmätarna, som efter jordägarens önskan intygade, att det var tillräckligt med husbehovsskog, under det, då länsstyrelsen skickade ut sakkunniga, det befanns, att skogen inte alls var tillräcklig. Detta bekräftar, att det är vanskligt att hålla sig till lantmätarnas uppfattning.

Emellertid ha nu utlåtandena kommit in, och de visa, vad vi visste förut. Under jordkommissionens resor i Uppland hade vi nämligen t. ex. genom besök hos arrendatorerna på Gimo-Österby bruks gårdar och framför allt genom besök på själva brukskontoret fått upplysning om, att brukets omkring ett tusen jordbruksarrenden skulle så småningom ägostyckas. Det hade börjat för ett par år sedan och fortsätter efter hand, och det är fara för, att utstyckningen sker på sådant sätt, att jordbruken icke bli tillfredsställande. Arrendatorerna över allt, där utstakningarna börjat, sade, att de alls inte voro nöjda. Det behöver ju visserligen inte vara några Gudsord, men det är dock en ytterligare anledning att se upp med saken. Och där vi på några ställen kunde iakttaga, hur utstakningarna gjorts, sade våra egna lantbrukssakkunniga, att skogstillgången var synnerligen otillfredsställande, och det förstod också jag. Det kan ett barn begripa, när man ser marken, vad som är dugligt eller inte, men här var det absolut varken duglig eller tillräcklig skogsmark. Det är av vikt, att statsmakterna få någonting att säga till om, då styckning sker så, att tusentals jordbruk äventyras på detta sätt.

Då vi samtidigt besökte lantmäterikontoret i Uppsala, sade föreståndaren där — vilket kommissionen jämväl tidigare erhållit kännedom om — att Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag utstyckat omkring etthundra sådana arrendejordbruk, som det föreföll för att ha dem på lager. Hurudana avstyckningarna voro, kunde man icke upplysa om, ty handlingarna gävo icke tillräcklig vägledning.

Som sagt ha nu utlåtandena från lantmäterikontoren kommit in. Jordkommissionen hade emellertid varit nog oförsiktig att först skriva en generell fråga och sedan speciella frågor, i det vi först frågade, huruvida inom länet i avsevärd omfattning genom ägostyckning eller jordavsöndring jordbruk avstyckats med väsentligt avskiljande av skogsmarken. Där hade således lantmätarna tillfälle att efter eget tycke tolka dels uttrycket »i avsevärd omfattning», dels huruvida ett väsentligt avskiljande av skogsmark förekommit eller icke. Man kan således inte alls bedöma värdet av uppgifterna, och formuleringen har också lett till, att man i åtskilliga fall på första frågan svarat nej, och sedan ansett, att man inte behövde svara på vår begäran om specifikation enligt efterföljande frågor, därför att det enligt vederbörandes uppfattning inte skett i avsevärd omfattning. Vi ha därför i många fall inte fått någon redogörelse för de utstyckningar, som verkligen ägt rum. Ett kontor har svarat nej på den första frågan, men sedan specificerar det de fall, som inträffat. Det är 226 fall från 1909 till 1922, och det anser kontoret inte

Om utsträckt tillämpning av den s. k. norrländska ägostyckningslagen m. m.
(Forts.)

*Om utsträckt
tillämpning
av den s. k.
norrländska
ägostyck-
ningslagen
m. m.
(Forts.)*

kunna betecknas såsom någon avsevärd omfattning. Men 226 är ju i alla fall ett avsevärt tal, som man bör ta hänsyn till. Från de övriga länen har svarats i allmänhet, att avstyckningar av detta slag icke skett i avsevärd omfattning, och sedan kommer det som sagt i åtskilliga fall inte alls någon specifikation, i andra fall däremot en specifikation, som visar, att en hel del olämpliga avstyckningar förekommit. Från Hallands län sägs t. ex., att det förekommit avstyckningar i ganska stor utsträckning, och inom Örebro län att det inom ett distrikt förekommit i avsevärd omfattning. I det sistnämnda utlåtandet sägs, att det varit under de sista åren och att det inte tillagts mer än mycket obetydlig skogsmark, arealer, som förefalla att vara alldeles otillräckliga. Det är sålunda faktiskt kunnigt och bevisat, att redan här och där i landet sedan åtskillig tid pågår sådana här ägostyckningar, i vissa fall till den allra största skada. Största utsikt föreligger ock för fortsättning av dessa åtgöranden i växande omfattning, i den mån tiden för en social arrendelag och arrendeavlösningslag nalkas. Det är således verklig fara å färde, och då borde statsmakterna se till att få något ord med i denna sak.

Men andra lagutskottet säger, att det inte är bevisat, att förödelsen varit tillräckligt stor för att vi skola visa något förutseende; det är ju den ordagranna översättningen till begripligt språk av lagutskottets betänkligheter.

Om man nu skulle provisoriskt utsträcka den norrländska ägostyckningslagen till det övriga riket — och det är det, saken gäller — vad sker då därav för gagn och vad för ont? Gagnet blir, att den ägostyckning, som sker, måste rätta sig efter behovet, det ostridiga behovet, som är äskat för hela landet, så att man icke får en mängd icke bärkraftiga jordbruk. Det är fördelen. Och vad skadan skulle bestå i kan jag icke begripa. Ty i de trakter, där inga sådana här ägostyckningar förekomma, kan ju lagen varken verka gagn eller skada, där det förekommer olämpliga avstyckningar, gör den nytta, och där avstyckningarna äro bra, överensstämna de ju med den blivande lagen.

Denna sak är så lättfattlig och så riksnyttig, att det förefaller mig, att ett verkligt behjärtande av densamma från representanter för det svenska folket verkligen borde kunna åstadkommas. I början av 1900-talet skulle det ha varit alldeles självfallet, att det blivit på det sättet, åtminstone i andra kammaren, men då var verkligen även första kammaren i vissa jordfrågor mera benägen att slå ett litet slag, än den nuvarande första kammaren är.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till det genom min motion framförda förslag, som hos Kungl. Maj:t framstälts av jordkommissionen.

Herr Petrén, Bror: Jag vill giva herr Lindhagen rätt däri, att det är möjligt, att den avfattning, som jordkommissionen givit sitt frågocirkulär, kan hava föranlett, att de inkomna svaren ej äro fullt så klarläggande för den föreliggande frågan, som de med en mera genomtänkt lydelse av frågocirkuläret skulle kunna hava varit.

Syftet med ifrågavarande lagförslag är ju icke något annat än att vid skeende jordstyckningar jordbruken skola erhålla tillräckliga ägor, och det kan ingen i och för sig finna annat än önskligt. Emellertid håller jag före, att, då det är fråga om att sträcka ut denna lagstiftning hela landet över, det är önskligt, att man har närmare kännedom om huru hithörande förhållanden te sig i de olika delarna av landet. Av egen erfarenhet vågar jag vitsorda, att de äro mycket skiftande på olika håll. Det är ur denna synpunkt, som utskottet ansett det önskligt, att infortrade yttranden från ortsmyndigheter och sammanslutningar — med vilka senare av utskottet avsetts hushållnings-sällskapen — föreligga, innan statsmakterna taga ståndpunkt till dessa frågor.

Om utsträckt tillämpning av den s. k. norrländska ägostyckningslagen m. m.
(Forts.)

Jag har själv i mitt dagliga arbete dessa ting ständigt för mina ögon. I den landsända, där jag har min verksamhet, skulle det nog i fråga om jordavsöndringar te sig såsom olägligt med detta föreslagna tillståndssökande. Där äro förhållandena ofta sådana, att för tillgodoseende av föreliggande tomtbehov inägorna måste krympa samman så, att de bliva märkligt försvagade såsom jordbruk. Jag menar, att i frågor sådana som dessa, måste man hava en närmare uppfattning om, huru förhållandena äro landet över, innan man går till att stifta hela landet omfattande lagar av denna natur.

Jag vill dessutom till ledning för herr Lindhagen påpeka en sak, som även i sin mån visar, huru hastigt dessa lagförslag tillkommit. Det senare lagförslaget om viss inskränkning i rätten till jordavsöndring gäller, såsom utskottet påpekat överst på sid. 3 i dess utlåtande, även Kopparbergs län, men för detta län gäller redan den s. k. norrländska jordavsöndringslagen. Den lag, som här är föreslagen, är således i denna del oriktigt formulerad, då den efter sin avfatning gäller även för Kopparbergs län. Jag har velat påpeka detta, för att, i händelse det möjligen skulle föreligga majoritet för herr Lindhagens förslag, rättelse i denna del må kunna göras, innan överläggningen avslutats.

Jag ber emellertid nu för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmannen, som övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, enligt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den av herr Lindhagen i ämnet väckta motionen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en omröstningsproposition av följande lydelse:

Om utsträckt
tillämpning
av den s. k.
norrländska
ägostyck-
ningslagen
m. m.
(Forts.)

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den av herr Lindhagen i ämnet väckta motionen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;
Nej — 27.

Om ändring
i lagen om
skyddskopp-
ympning.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i lagen om skyddskoppypmpning, avseende medgivande i vissa fall av undantag från ympningsplikten.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehäft till lagutskott hänvisade motionen nr 115 i första kammaren av herr *A. Björkman* m. fl. samt motionen nr 145 i andra kammaren av herr *Knutsson* m. fl.

I motionerna, vilka voro lika lydande, hade anhållits, att riksdagen måtte besluta hemställa hos Kungl. Maj:t om förslag till riksdagen om sådan ändring av lagen om skyddskoppypmpning, att för föräldrar och målsmän, som kommit till en allvarlig och grundad uppfattning om skyddskoppypmpningens skadlighet för deras barns hälsa, möjlighet måtte beredas att, efter inför hälsovårdsmyndighet på heder och samvete avgiven förklaring i detta avseende, utan besvärligt eller kostsamt förfarande beviljas undantag från ympningsplikten.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att ifrågavarande motioner, nr 115 i första kammaren och nr 145 i andra kammaren, icke måtte till annan riksdagens åtgärd föranleda, än att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa undersökning, huruvida den utredning angående betänkligheter mot skyddskoppypmpning, som enligt 5 § 3 mom. i lagen om dylik ympning den 2 juni 1916 skulle förebibras i Stockholm inför överståthållareämbetet, i annan stad inför magistraten och på landet hos landsfiskalen i orten, skulle kunna få förebibras jämväl hos vederbörande tjänsteläkare, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill undersökningen kunde föranleda.

Herr Björkman: Herr talman! Jag skall be att till en början få uttala min tacksamhet till utskottet för den sympatiska behandling det ägnat min motion.

Så skall jag be att få göra en personlig deklARATION. Jag är icke vaccinationsmotståndare. Jag har låtit vaccinera mina barn, men jag

har sört för att risken skul'e bliva så liten så möjligt, d. v. s. jag försökte tillämpa för många år sedan de bestämmelser, som tillkommo genom 1916 års riksdagsbeslut.

Den lagbestämmelse, som nu givit anledning till min och mina kamraters motion, är 3 mom. av 5 § i lagen om skyddskoppypmpning, och den lyder sålunda: »Säger sig någon, som är ansvarig för barns befordran till ympning enligt 2 §, hysa farhåga för att ympningen skall för barnet medföra ohälsa, som ej blott är tillfällig, och måste det med hänsyn till av sökanden förebragta omständigheter antagas, att sådan farhåga har sin grund i personlig erfarenhet om något fall av dylik ohälsa, som inträffat i samband med ympning av barn, må, i den ordning nedan sägs, barnet undantagas från ympning enligt nämnda §». Resten av paragrafen kan jag spara.

För att nu för kammaren klargöra motiven för motionen skall jag be att i någon mån få komplettera den historik över nu gällande vaccinationslag, som utskottet gett.

Vid 1908 års riksdag hade motion väckts om åtgärder för vaccinationstvängets avskaffande. Motionen ledde till en riksdagsskrivelse, vari begärdes, att regeringen skulle vidtaga åtgärder rörande möjlig ändring i den överklagade gamla lagen. Regeringen tillsatte med anledning av riksdagens skrivelse år 1909 en kommitté, som fyra år därefter avgav sitt utlåtande. Med stöd av detta kommittéutlåtande framlade så regeringen vid 1915 års riksdag ett förslag till lag om skyddskoppypmpning. Propositionen innehöll föga av tillmötesgående mot det önskemål, som till god del låg bakom 1908 års riksdagsskrivelse. Med anledning därav framställdes i flera väckta motioner yrkanden om införande i lagen av en s. k. samvetsklausul beträffande vaccinering av barn. Vederbörande särskilda utskott, som tillsatts för förberedande behandling av propositionen och de med anledning av denna väckta motionerna, tillmötesgick icke yrkandena om sådan klausul. Men i en reservation inom utskottet framlades förslag om införande av bestämmelser syftande till fritagelse från ymningsplikt, då endera av ett barns föräldrar eller ett barns målsman inom tiden för ymningsplikts fullgörande vid personlig inställelse hos pastor i församlingen avgivit skriftlig försäkran på heder och samvete, att han ansåge skyddskoppypmpningen kunna medföra skada för barnets hälsa.

Utskottsförslaget bifölls i första kammaren men avslogs i den andra. Det avgörande skälet för andra kammarens beslut var just bristen på samvetsklausul.

Till näst påföljande, 1916 års, riksdag återkom regeringen med en kungl. proposition i ämnet, men *med* ett förslag till samvetsklausul. I motiveringen för regeringsförslaget yttrade vederbörande departementschef bland annat: »Som villkor för dylikt undantagande skall gälla, att det med hänsyn till av sökanden förebragta omständigheter måste antagas, att sådan farhåga har sin grund i personlig erfarenhet» — jag ber kammaren lägga märke till detta uttryck, det återkommer oavbrutet och det återfinnes i den nu gällande lagens text — »om något fall av dylik ohälsa,

*Om ändring
i lagen om
skyddskopp-
ympning.
(Forts.)*

Om ändring
i lagen om
skyddskopp-
ympning.
(Forts.)

som inträffat i samband med ympning av barn. Undantagande skall sålunda ej kunna ske, om vederbörande endast genom läsning av agitationskrifter eller på grund av lösa hörsägnar kommit till uppfattning om ympningens skadlighet, utan blott om han kan till stöd för en sådan uppfattning åberopa sin egen erfarenhet om ett inträffat fall, där en viss grad av sannolikhet» — jag understryker det ordet — »talar för att skada i följd av ympning uppkommit.»

I detta yttrande ligger sålunda en viss, om också något avkyld sympati för kravet på en samvetsklausul.

Märkligt nog förekommer också i medicinalstyrelsens yttrande över förslaget ett visst erkännande åt det berättigade i klausulkravet. Medicinalstyrelsen yttrade nämligen bland annat: »I princip finner medicinalstyrelsen visserligen denna fordran ohållbar, men då det å andra sidan måste antagas, att en del individer verkligen hyser oro för, att vaccinationen skall medföra allvarliga skador, och då man här rör sig på ett så ömtåligt område som det, vilket behärskas av föräldrars känslor för sina barn, torde det vara försvarligt, om man i ett fall som detta i viss mån låter sakskaalen vika för känslskaalen.

Medicinalstyrelsen vill dock i detta sammanhang och med hänvisning till resultatet av de lättnader i tillvägagäendet, som infördes i och med den engelska samvetsklausulens ändring 1907, framhålla nödvändigheten av, att lagbestämmelserna i denna riktning avfattas så, att icke tillfälle inrymmes för individer att av godtycklighet, lättsinne eller till följd av tillfälligt uppgiterad stämning kunna undandraga sina barn det skydd, ympningen skänker icke blott dem utan samhället i sin helhet.»

Jag understryker här, att vad medicinalstyrelsen ville med klausulens formulering undgå alltså var att *godtycklighet*, *lättsinne* eller en tillfälligt uppgjad *stämning* finge utgöra grunder för kravet av befrielse från ympningstvång. Ledsamt nog synes medicinalstyrelsen icke bland de efter 1916 förekommande fallen, där bekymrade föräldrar sökt befrielse från ympningsplikten, funnit ett enda fall, där icke godtycklighet eller lättsinne eller tillfälligt uppgjad stämning varit de egentliga skälen till framställningen.

Tack vare »det jämförelsevis besvärliga förfarandet, som erfordras för dispens erhållande» — jag citerar här ånyo medicinalstyrelsen — hade denna nu hoppats »att framställningar icke skulle kunna göras annat än efter moget övervägande och i fall av mera djupt rotad övertygelse». Det är fortfarande medicinalstyrelsens egna ord jag citerar.

Att en barnafar gång efter annan utsätter sig för dryga, för hans ekonomi ruinerande bötesbelopp eller, när pengar saknas till böterna, för upprepat månadslångt fängelse, det vittnar, enligt medicinalstyrelsen, varken om moget övervägande eller om mera djupt rotad övertygelse. Jag undrar, hur man skall kunna bättre bevisa, att hos en person råder moget övervägande och djupt rotad övertygelse.

Jag skall icke uppehålla kammaren i vidare mån med historien om frågans behandling vid 1916 års riksdag. Åtskilliga av kammarens nu-

varande ledamöter voro med då och ha antagligen denna behandling i gott minne. Jag tillåter mig dock att ur föreliggande utskottsutlåtande citera några refererande rader över 1916 års lagutskotts uttalande. Det heter där: »Med vitsordande av en verklig, fast rotad övertygelse om vaccinationens hälsofarlighet å vissa håll föreläge, framhölls av utskottet, den utomordentliga svårigheten att utfinna en anordning, genom vilken å ena sidan kravet å obligatorisk vaccinering av barn verkligen upprätthölles, men å andra sidan rätt till befrielse medgäves i fall, där verkliga samvetsbetänkligheter föreläge och endast i sådana fall. Funne man upprätthållande av tvångsprincipen vara ur allmän hälsovårdssynpunkt nödvändigt, men det oaktat trodde sig böra låta en subjektiv uppfattning om vaccinationens skadlighet hos den för ympningspliktens fullgörande ansvarige grunda rätt till befrielse, dreves man antingen till en lösning, enligt vilken villkoren för befrielse i sakligt och formellt avseende ställdes så stränga, att medgivandet tedde sig såsom dels orättvist dels skäpligen värdelöst, eller ock till en lösning, som allvarligen satte själva syftet med lagstadgat ympningstvång i fara att förfelas.»

*Om ändring
i lagen om
skyddskopp-
ympning.
(Forts.)*

Utskottet föreslog alltså ingen samvetsklausul, och första kammaren biföll utskottsförslaget, under det att andra kammaren till 2 § i utskottsförslaget fogade följande uttalande: »Ympningsplikt enligt 1 mom. föreligger icke i de fall, att den, som är ansvarig för barns befordrande till ympning, inom tiden för ympningspliktens fullgörande vid personlig inställelse, i Stockholm hos överståthållareämbetet, i annan stad hos magistraten och på landet hos kronofogden eller länsmannen i orten, avgivit skriftlig försäkran på heder och samvete, att han anser skyddskoppymningen kunna medföra skada för barnets hälsa, därjämte bifogande intyg av tjänsteläkare inom distriktet, att han vid personlig inställelse med denne rådgjort om sina betänkligheter.» Vid sammanjämkning mellan de båda kamrarnas olika beslut framkom så den nu gällande bestämmelsen i vaccinationslagens 5 § 3 mom.

Hur har nu den s. k. klausulen, som på det sättet tillkommit, verkat? Ja, mina herrar, det framgår av den bilaga, som åtföljer utskotts-betänkandet. Där påvisas av medicinalstyrelsen, att under år 1917 — 1922 hava till vederbörande ingivits 150 ansökningar om befrielse. Därav framgår vidare, att medicinalstyrelsen icke i något enda fall, icke i något enda, ansett sådana skäl förebragta, att undantagande från ympning enligt det ifrågavarande lagrummet kunnat av styrelsen meddelas samt vidare, att likväl trots detta Kungl. Maj: t i sex av fallen, därav tre år 1917 och ett vartdera av åren 1919, 1920 och 1921, bifallit de gjorda framställningarna.

Medicinalstyrelsens konsekventa avslag föranledde nu i andra kammaren vid 1920 års riksdag en motion, vari yrkades bland annat: »Sådan ändring i förevarande lag, att vid utkrävande av vaccinations- och revaccinationspliktens fullgörande mycket större hänsyn komme att tagas till den vaccinationspliktiges samvetsbetänkligheter och övertygelse, och att formerna för hans påyrkade befrielse betydligt förenklades.»

Lagutskottet hemställde, och riksdagen beslöt, att motionen icke

Om ändring
i lagen om
skyddskopp-
ympning.
(Forts.)

mätte till någon åtgärd föranleda. Men utskottet uttalade vid behandlingen av motionen med hänsyn till det fåtal befrielse från ympning, som sedan lagens tillkomst beviljats, att »en bristande överensstämmelse rådde mellan avsikten med samvetsklausulens införande i lagstiftningen och dennas verkningar, varför utskottet ville uttala förhoppningen, att en sådan överensstämmelse måtte kunna åstadkommas genom det sätt, varpå den omnämnda klausulen i framtiden tillämpades».

Detta uttalande, med tydligaste adress till medicinalstyrelsen, har, såsom utskottet erinrar, icke förmått denna till någon ändring i praxis i fråga om tillämpningen eller rättare sagt den uteblivna tillämpningen av klausulen. Medicinalstyrelsen finner de av sökanden anförda omständigheterna otillräckliga för befrielse. Sökanden har t. ex. ingen *personlig* erfarenhet, och även om han har sådan, om t. ex. hans äldsta barn fått hudsjukdom eller annan sjukdom *samtidigt* med vaccineringen, så har sökanden icke kunnat styrka, att ympningen var orsaken. Post är icke propter förklarar medicinalstyrelsen. Eller med andra ord: den s. k. samvetsklausulen i 1916 års lag är värdelös.

Jag och mina medmotionärer ha på grund härav velat försöka få fram en klausul, vars tillämpning vore mindre besvärlig och kostsam och som därtill — vilket naturligen är huvudsaken — möjliggjorde tillämpning i sådana fall, där otvivelaktigt *verklig* övertygelse om fara av inympningen föreläge.

Jag är för min del tacksam för vad utskottet i sin motivering på sid. 11 anført, och jag kan icke avhålla mig från att citera för att det må inflyta i protokollet. Årets andra lagutskott säger: »Det förhållandet, att medicinalstyrelsen hittills icke i ett enda fall ansett sig kunna bifalla eller tillstyrka av vederbörande målsmän gjorda framställningar om lagrummets tillämplighet, synes utskottet, som berett sig tillfälle genomgå ansökningshandlingarna i ett ej ringa antal dispensfall för de senare åren, giva anledning till uttalande av önskvärdheten av att vid den framtida tillämpligheten av samvetsklausulen ovan av utskottet angivna synpunkt må vinna skäligt beaktande, så att den vid lagens tillkomst angivna avsikten med klausulens införande i lagen att 'öppna möjlighet för den, som i full, av egen erfarenhet bekräftad övertygelse om vaccinations faror ej vill låta vaccinera sina barn, att utverka befrielse härifrån', må kunna komma till större rätt än vad hittills synes varit fallet. Skulle så icke ske, synes det utskottet önskligt» — märk: *synes utskottet önskligt* — »att en omformulering av lagrummet i dylikt syfte måtte på Kungl. Maj:ts föranstaltande komma till stånd.»

Vi motionärer, vi äro på det klara med att en omformulering av lagrummet är ofrånkomlig, för att avsikten med klausulen skall kunna vinnas. Den nuvarande med dess tillämpning är rent ut sagt en parodi, som emellertid för samvetsömma fäder medför synnerligen beklagliga följder. Vi ha ju nyligen här i Stockholm haft ett exempel härpå, i det en man, då han ej längre förmådde betala honom ålagda viten, måst gå i fängelse. Och det är med stor tillfredsställelse jag konstaterar,

att utskottets medlemmar *personligen* reagerat mot dessa följer genom att hos Konungen hemställa om att mannen måtte av nåd befrias från fortsatt fängelsestraff. Jag har emellertid, herr talman, svårt att förstå, i vad mån ett bifall till utskottets förslag skall kunna bereda större möjlighet än nu föreligger att vinna befrielse — d. v. s. det blir ingen möjlighet alls. Det är säkerligen, om något resultat skall vinnas, av nöden, att den av utskottet föreslagna utredningen får en något vidare omfattning. Och jag kan inte förstå, vilka skäl, som skulle hindra ett bifall till den av oss motionärer framlagda formuleringen av skrivelseförslaget. Jag har inte heller i utskottsutlåtandet funnit några sådana skäl. Tvärtom synes utskottets erinran om att syftet med klausulens införande i lagen öppnar »möjlighet för den, som i full, av egen erfarenhet bekräftad övertygelse om vaccinations faror ej vill låta vaccinera sina barn, att utverka befrielse härifrån» tala för det förslag vi framlagt, vadan jag alltså, herr talman, anser mig böra yrka bifall till herr Hages reservation, d. v. s. motionen.

Endast ett par ord till, herr talman.

En av vårt lands främsta läkarauktoriteter, professor Israel Holmgren, har, då frågan tidigare behandlats, uttalat den meningen, att vaccinationen borde göras obligatorisk endast vid hotande epidemier.

Den vägen vore ju den bästa. Det kan då invändas, att vid sådant förhållande bleve ju tillverkningen av vaccin delvis obehövlig, och i varje fall riskerade man, att stora partier vaccin måste förstöras. Javäl! Men den kostnaden för staten är i alla fall betydligt mindre, än de besparingar, som gjordes genom minskade utgifter för vaccineringen. Något yrkande i denna riktning torde mellertid icke herr talmannen medgiva få ställas under kammarens omprövning, och jag nöjer mig på den grund med att, som sagt, endast yrka bifall till herr Hages reservation, d. v. s. till motionen.

Herr **Petrén, Bror**: Jag skulle kanske icke hava begärt ordet, om icke den föregående talaren i slutet av sitt anförande fällt ett ord, som jag icke kan underlåta att taga upp till närmare belysning.

Herr Björkman sade: vad är det enligt utskottets uppfattning egentligen för något, som hindrar, att utskottet instämmer med motionärerna i deras hemställan? Jag vill härå svara, att det ligger en väsentlig skillnad emellan utskottets och motionärernas uppfattningar i denna fråga, vilken skillnad herr Björkman icke angav, och det är, att den kompromiss, på vilken 1916 års lag är byggd, förutsätter upplevda och personligen iakttagna fall, på vilka vederbörande skulle äga att grunda sin rätt till dispens. Men motionärerna förutsätta ingenting annat än en på heder och samvete avgiven förklaring av vederbörande målsmän. »Vi hava den uppfattningen — likgiltigt hur den tillkommit — att skyddskoppypningen är farlig för våra barns hälsa». När således herr Björkman i sitt yttrande vill hävda, att utskottet bort kunna godtaga motionärernas framställning, måste jag däremot säga, att vi därmed skulle hava slagit in på en helt annan

*Om ändring
i lagen om
skyddskopp-
ypning.
(Forts.)*

*Om ändring
i lagen om
skyddskopp-
ympning.
(Forts.)*

linje än den, som låg till grund för kompromissen av år 1916, och det har utskottet av skäl, som framgår av utskottsutlåtandet, icke ansett sig kunna förorda.

Jag ber emellertid att få yttra några ord även i ett annat avseende. Jag har haft skyldighet under loppet av några år att studera akterna i hithörande ansökningsärenden. Då jag kom till statsråds-ämbetet hösten 1917, hade jag varit borta från riksdagen några år. Denna lag hade tillkommit under tiden, och då de första ansökningsfallen föredrogos i statsrådsberedningen, tog jag ingående del av handlingarna, enär förutsättningarna för ett bifall till ansökningarna icke stodo fullt klara för mig. På grund av den konsekventa nej-ståndpunkt, som medicinalstyrelsen allt sedan lagens ikraftträdande intagit och alltjämt intog till ansökningar av ifrågavarande slag, tog jag ingående del av akterna i dessa ärenden även i fortsättningen. Resultatet blev, att sommaren 1919 var det tre fall, i vilka Kungl. Maj:t samtidigt gav dispens, och ett senare tillkom på hösten samma år. Genom dessa beslut från Kungl. Maj:ts sida hade man anledning förutsätta, att den praxis, som medicinalstyrelsen dittills i dessa ärenden iakttagit, skulle kunna komma att modifieras, men så synes ju icke hava skett. Jag vill emellertid härom säga, att enligt mitt förmenande kan man i detta hänseende icke rikta något klander emot medicinalstyrelsen, därför att den formulering av lagtexten, som i detta fall förefinnes, enligt mitt förmenande inrymmer möjlighet till den tolkning, som medicinalstyrelsen givit densamma. Men jag får samtidigt säga, att ett närmare studium av vad som förekommit vid lagens antagande visar, såsom ock i utskottsutlåtandet sägs, att syftet med den år 1916 tillkomna kompromissen var ett annat, än det, som kan utläsas ur medicinalstyrelsens tolkning av samvetsklausulen.

Jag förmenar, att man nu efter sex års tillämpning av lagen står inför tre olika alternativa linjer i denna fråga. Antingen skall man göra gällande, att det nu är skäl att införa en samvetsklausul av det innehåll, som herr Björkman och övriga motionärer föreslagit. Men om detta alternativ vill jag hava sagt, att skälen gent emot detsamma äro väl så starka nu som förut. De siffror, som kunnat påvisas från världskriget, då tyskarna i guvernementet Warschau under loppet av några år skyddskoppypade en befolkning på 5 à 6 miljoner med därav följande våldsamma nedgång i smittkoppsfall, tala ett språk, som ingen kan jäva.

Det andra alternativet är att strängt genomföra obligatorisk skyddskoppypning utan att tolerera någon som helst form av samvetsklausul.

Det tredje alternativet åter är att låta den kompromiss, som låg till grund för riksdagens beslut år 1916, bliva efterlevd så, som med densamma avsågs, så att ifrågavarande klausul får sin då avsedda verkan. Jag giver herr Björkman rätt, då han nyss förklarade, att det är en parodi på samvetsklausul, vi med hänsyn till tillämpningen av därom nu gällande bestämmelser äga; och jag skulle vilja säga, att

det hela ter sig för mig såsom ett spegelfäkteri, emedan den kompromiss, som låg till grund för lagens tillkomst, var till sitt syfte sådan, att lagen aldrig skulle hava kommit till stånd, om man haft anledning förutsätta, att tillämpningen av samvetsklausulen skulle bliva så snäv som fallet sedan blivit. Nu ha sex år förflutit utan att klausulen i ett enda fall av medicinalstyrelsen prövats tillämplig. Det kan då med fog betecknas såsom ett spegelfäkteri, ty så var icke meningen. Den verkan av klausulen, som vid lagens antagande åsyftades, bör den också beredas. Jag håller det för möjligt, att det av utskottet gjorda återgivandet av de uttalanden från lagens tillkomst, som äro grundläggande för klausulens tolkning, skall kunna bringa medicinalstyrelsen till en annan, mildare uppfattning i fråga om tillämpningen av klausulen än den hittills hävdade, men i den mån detta icke kommer att bliva fallet, handlar medicinalstyrelsen naturligtvis blott i enlighet med sin plikt, då den fortsätter med en tolkning av bestämmelserna, som den håller för riktig. Jag anser emellertid, att man i så fall bör, på sätt utskottet uttalat, ändra lagrummet så, att det tydligen ur dess avfattning kommer att framgå vad som låg till grund för kompromissen år 1916.

Utskottet har däremot icke ansett sig kunna med anledning av motionen tillstyrka ett vidare undantagande från ympning än som med samvetsklausulen vid lagens tillkomst åsyftades. Jag har här i min hand ett färskt papper från ett av de länder, som utskottet omnämmt i sitt utlåtande. Det är kommet från vår legation i Bern och daterat i maj månad nu i år. I Schweiz är det endast sju kantoner, som hava genomfört vaccinationstvång; de andra hava icke dylikt tvång, och har under årens lopp folkomröstning i frågan inom flera kantoner ägt rum. Nu har en smittkoppepidemi funnits inom landet under ett par års tid. Den har, ehuru ej elakartad, sträckt sig över stora delar av landet och förbundsrådet har i anledning av densamma beslutit vidtaga vissa skärpta åtgärder. Det säges nu i denna rapport bl. a.: »Endast i de kantoner, där skyddskoppympning varit obligatoriskt föreskriven, hava fallen varit mera sporadiska, och i två av nämnda kantoner hava ej några smittkoppefall ännu förekommit. Att helt införa obligatorisk vaccinering i samtliga kantoner lärer varit under övervägande i förbundsrådet, men ett dylikt steg förmodades möta allt för starkt motstånd i de kantoner, som genom allmän folkomröstning eller beslut av de kantonala parlamenten avskaffat densamma. — Genom den epidemi, som nu sedan ungefär två år tillbaka gått fram över landet, har nog i allmänhet det motstånd, som förefunnits mot vaccineringsåtgärder, minskats. Man har kommit till insikt om, vilka kostnader äro förenade med bekämpandet av en epidemi, under det att skyddsåtgärder i allmänhet äro betydligt billigare. Sålunda utgävo de kantoner, där skyddskoppympning är obligatorisk, under nästlidet år för vaccineringsåtgärder belopp växlande mellan 50 och 100 francs, under det att för sjukdomens bekämpande i de smittade kantonerna

*Om ändring
i lagen om
skyddskopp-
ympning.
(Forts.)*

Om ändring
i lagen om
skyddsskött-
ympning.
(Forts.)

under samma tid jämlikt lagen om epidemier utgivits ungefär 750,000 francs.»

Det är, såsom synes, ganska slående siffror, hämtade som de äro direkt från det levande livets erfarenheter.

Jag skall nu icke vidare uppehålla kammaren, utan ber endast att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Björkman**: Jag har likväl den uppfattningen, att medicinalstyrelsen icke behövt tillämpa en sådan uttolkning av kompromissen i 5 §, 3 mom., eller att den bör tolka den på det skarpa sätt, som medicinalstyrelsen lär göra. Jag har naturligtvis icke anledning att anfälla medicinalstyrelsen därför, att den har denna uppfattning. Det är den givetvis berättigad till, då den har vetenskapliga grunder för det, som jag tager för givet. Men medicinalstyrelsen har icke tillräckliga skäl, förefaller det mig, att betvivla de erfarenhetsrön, som från sökandena framförts. Medicinalstyrelsen har icke undersökt ett enda fall, så vitt jag vet, då vaccinationen haft ledsamheter till följd eller ohälsa uppkommit i samband med vaccinationen. Medicinalstyrelsen har ställt sig på den blanka ståndpunkten: post men icke propter. Medicinalstyrelsen borde enligt min uppfattning kunna yttra sig någon gång, åtminstone i fall där skäl förelegat för en annan ståndpunkt.

Nu vill jag fästa uppmärksamheten på, att jag känner väl till förhållandena på detta område under det senaste kriget, och jag har icke heller yrkat på vaccinationens avskaffande. Jag uttalade mina sympatier i stället för den av professor Holmgren framförda meningen, att vaccinationstvång skulle inträda först vid en hotande epidemi och, à la bonne heure, skulle det bli så galet, att vi skulle hotas av en sådan där invasion österifrån, vilket jag icke tror på, eller vi skulle komma i några andra förvecklingar, som motsvara vad Tyskland, Frankrike och Schweiz varit utsatta för, skall jag finna mig däruti, att vaccinationen blir allmän. Men vad jag velat ha fram — vilket jag inte tror kan ske på annat sätt än genom en omredigering av nu gällande lagstiftning — det är en *verklig* samvetsklausul och icke såsom nu en parodi på en sådan klausul. Jag vill ha en verklig tillämpning av de principer, vilka majoriteten i andra kammaren upprepade gånger uttalat sig för, och för att undersöka, hur det är ställt här i kammaren efter den demokratisering, som kammaren sedan 1916 och 1920 undergått, skall jag, med all respekt för utskottets ärade ordförande, tillåta mig att besvara kammaren med votering i frågan.

Herr **Petrén, Bror**: Det förhåller sig med dessa ansökningar i stor utsträckning så, att vederbörande målsmän begagna sig av dem för att söka få sina barn fritagna ifrån den av dem såsom farlig ansedd ympningen, även i fall då förutsättningarna för samvetsklausulen ej alls föreligga. Jag kan tala härom med en viss erfarenhet, då jag haft tillfälle genomgå kanske inemot ett hundratal sådana ansökningar. Det är ej sällan så, att ansökningarna gälla överåriga barn, för vilka enligt lagen

dispens ej får meddelas. Och mycket ofta äro de till stöd för ansökningarna åberopade sjukdomsfallen sådana, att det klart framgår, att det icke gällt av sökandena själva upplevda fall.

Jag begärde ordet egentligen för att gentemot herr Björkman konstatera, att medicinalstyrelsen alltid i dessa fall, så vitt jag förstår, sorgfälligt iakttagit, att, så fort det gällt av sökandena till synes själva upplevda fall och utredningen icke givit klarhet om huruvida det funnits ett samband emellan vaccinationen i det åberopade fallet och sedermera inträffad ohälsa för den vaccinerade, ärendet remitterats till vederbörande provinsialläkare, som gjort en ofta mycket ingående undersökning, i saken och därefter har medicinalstyrelsen prövat det uppgivna kausalsammanhanget, men som styrelsen ansett sig böra kräva bindande bevisning om sambandet emellan ympningen i det åberopade fallet och en bestående ohälsa hos barnet och sådan bevisning i de fall, som hittills förelegat, ej stått att erhålla, har resultatet blivit, att ingen dispens hittills av medicinalstyrelsen meddelats. Det är å detta krav på bindande bevisning om kausalsammanhang emellan ympning och inträdd ohälsa, som anmärkning kan riktas, men icke å bristande utredning från styrelsens sida, ty sådan är fullt lojalt gjord i varje fall.

Nu ser herr Björkman, att han icke ville någonting annat än införandet av en samvetsklausul ungefär sådan, som man tänkte sig densamma den gången, då kompromissen kom till stånd i denna fråga. Jag vill då upprepa, vad jag förut berört, eller att den klausul, som motionärerna begära, till sina verkningar antagligen skulle bliva ungefär liknande den, som man nu har i England. Det är icke mycket som skiljer: där få ansökningar sändas in per post till någon av uppgivna myndigheter; här skulle de ingivas till hälsovårdsmyndigheterna. Påföljden av den i motionen påyrkade anordningen skulle med all sannolikhet bliva liknande den som i England, där under det sista år, som statistiken avser, för 40 procent av därunder födda barn ingivits dylik anmälan från vederbörande målsmäns sida. Skulle så även hos oss bliva följden, finnes nog icke något rimligt skäl för att hava kvar en tvångslagstiftning å området, ty bleve det resultatet av en enligt motionärernas förslag antagen samvetsklausul, att inemot 40 procent av de barn, som skulle undergå vaccination, komme att slippa undan sådan, då är givetvis hela lagstiftningen värdelös. Man får därför fara varligt fram och icke göra andra förändringar än sådana, som äro förenliga med lagens syfte.

Herr **Petrén, Alfred**: Då motionären åberopade en medicinsk auktoritet till stöd för sin uppfattning, att den obligatoriska vaccineringen kunde inskränkas till de tillfällen, då en smittkopsepidemi utbrutit å en ort, har jag funnit mig föranlåtten att begära ordet.

Innan jag går in på denna speciella fråga, kan jag icke underlåta att begagna tillfället att till närmare skärskådande upptaga uppgifter, som under frågans behandling i utskottet lämnades av en med homeopatisk läkarverksamhet sysslade person, som, i anledning av därom från en ledamot av utskottet framställd begäran, fått tillfälle att för ut-

*Om ändring
i lagen om
skyddskopp-
ympning.
(Forts.)*

Om ändring
i lagen om
skyddskopp-
ympning.
(Forts.)

skottet hålla ett föredrag i frågan. I detta föredrag anfördes som bevis för att vaccinationen var överksam såsom skydd mot smittkoporna, att sedan obligatorisk skyddsympning införts på Filippinerna, hade en förhärjande smittkoppepidemi där inträffat med cirka 50,000 dödsfall. Jag var då icke i tillfälle att besvara hans fråga, huruvida icke detta till fullo bevisade vaccinationens ineffektivitet, och då flera av kammarrens ledamöter den gången voro närvarande, har jag ansett mig böra begagna detta tillfälle att svara härpå, då jag sedan tagit närmare kännedom om den ifrågavarande epidemien, i det att jag fått del av en redogörelse över densamma, som är tryckt 1922 och utgiven av rådgivaren i hälsovårdsfrågor hos generalguvernören över Filippinerna. Av denna redogörelse framgår, att trots att beslut fattats om införande av obligatorisk skyddskoppympning, hade vaccination i själva verket icke blivit allmänt genomförd. Dels visade sig vid en undersökning, som verkställdes, att åtskilligt av ympämnet, som skickats ut till de olika orterna, av sanitetspersonalen helt enkelt »kastats i papperskorgen», såsom det säges i rapporten, dels är det förhållandet att lägga märke till, att ympämnet i stark värme snart nog försvagas och blir överksamt; detta hade i den tropiska hettan där nere efter kort tid inträffat, så att i en mängd fall det visade sig att ympningen ej slagit an.

Det redogöres närmare för epidemiens utbredning inom staden Manila och huru smittkoppsfallen voro födelade på dem, som ympats med framgång, och på dem, som icke ympats, eller å dem, som ympats utan framgång. Av denna redogörelse framgår, att endast 14 procent av sjukdomsfallen inträffat bland dem, som ympats med framgång, medan 86 procent av sjukdomsfallen drabbat icke ympade. Det framhålles också, att först i den mån, som vaccinationen blev genomförd, lyckades man få bukt med epidemien, och efter hand som hela befolkningen blev vaccinerad, försvunno smittkoporna från Filippinerna. Till slut anfördes i redogörelsen den konklusionen, att det alltså även här visat sig, liksom överallt i världen, att vaccination är det säkraste skyddet mot smittkoporna. Jag kan tillägga, att innan skyddskoppympning var införd på Filippinerna förekommo där ständigt smittkoppepidemier med i allmänhet mer än 40,000 dödsfall årligen, medan efter vaccineringens genomförande sjukdomen — som nämnts — fullständigt försvunnit.

Jag har ansett mig böra begagna tillfället att konstatera, att de av vaccinationsmotståndare lämnade uppgifterna i detta fall visat sig vara lika ovederhäftiga som alltid, när man får tillfälle att gå till källorna och kontrollera deras uppgifter.

Nu säges det emellertid, att det kan vara tillräckligt att införa tvångsvaccination, när en smittkoppepidemi brutit ut. Emellertid blir förhållandet då att det dock uppkommer en epidemi och kanske en epidemi som får stor omfattning, innan man lyckas bekämpa densamma, ty på de orter, där smittan kommit in, sjuknar en stor del av *den ovaccinerade* befolkningen innan man genom vaccinering kan utrota sjukdomen. Det är också att märka, att dödligheten hos dem, som äro ovaccinerade, är vida större än dödligheten hos vaccinerade, som insjuknat — såsom

vi veta, kunna även vaccinerade efter viss tid få smittkoppor, då vaccinationen icke skyddar fullständigt utan endast ger ett relativt skydd — hos den en gång vaccinerade, som förvärvar smittkoppor, förlöper sjukdomen lindrigare. Jag kan som bevis härför anföra ett par siffror från en större epidemi, som inträffat i England, sedan samvetsklausulen där blivit införd. Under denna epidemi sjuknade i Glasgow av vaccinerade under 20 år 90 personer och bland dessa 90 förekommo endast två dödsfall, således icke fullt två procent, under det bland icke vaccinerade inträffade 112 sjukdomsfall med en dödssiffra av 39, alltså ej mindre än 34 procent dödsfall. Det är klart, att då man har ett medel till sitt förfogande, som visserligen icke helt kan förekomma sjukdomen men som i varje fall åstadkommer, att den förlöper väsentligt mildare, måste man med de erfarenheter, man har av dessa förhållanden, ställa sig på den ståndpunkten, att man bör genom preventiv vaccination söka förekomma en så förhärjande sjukdom som smittkoppor och icke nöja sig med att ingripa först sedan en epidemi utbrutit och sjukdomen redan angripit en del av befolkningen på en ort.

Jag anser det därför för min del vara mindre välbetänkt att bifalla motionärens hemställan om en vidare samvetsklausul, och detta särskilt med hänsyn till den livliga agitation, som på detta område bedrives, ty utan tvivel skulle, därest riksdagen bifölle motionen, hos oss inträffa samma förhållande som i England, d. v. s. det skulle bliva så gott som endast frivillig vaccination, med den påföljd, att en stor del av befolkningen bleve ovaccinerad. Däremot har jag ingenting att invända mot det uttalande, som utskottet här gjort beträffande medicinalstyrelsens hittillsvarande tolkning av nu gällande samvetsklausul, och ber därför, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Winberg: Jag skall icke alls här gå in på frågan, huruvida tvångsvaccinering är berättigad eller icke berättigad, ty så vitt jag förstår, föreligger icke den saken till avgörande behandling nu. Vad jag vill ingå på och vad som egentligen föreligger nu är, huruvida det kompromissresultat riksdagen kom till 1916 vid behandlingen av denna fråga och som resulterade i en viss undantagsparagraf, huruvida detta resultat skall få någon praktisk betydelse eller icke, eller om det skall vara tillåtet för vederbörande ämbetsverk att fullständigt sätta det ur praktisk funktion. Jag var 1916 medlem av andra kammaren och minns mycket väl de skarpa debatter, som då fördes i denna fråga, och vi veta alla, att det resultat man kom till var en kompromiss. Jag förutsåg visserligen redan då, att denna liksom andra kompromisser skulle bliva utan verklig praktisk betydelse. Men nog var det väl ändå riksdagen tanke, att det skulle ligga någon mening under, när denna kompromiss kom till. Nu vitsordas det, såsom vi ju veta, från alla håll, att under de sex år, som gått sedan dess, har medicinalstyrelsen icke funnit ett enda fall vara av den beskaffenhet, att ifrågavarande paragraf på dem borde tillämpas. Då, måste jag säga, föreligger för riksdagen anledning att säga ett ord. Antingen är det så, att ifrågavarande lagbestämmelser äro så

*Om ändring
i lagen om
skyddskopp-
ympling.
(Forts.)*

*Om ändring
i lagen om
skyddskopp-
ympning.*
(Forts.)

avfattade, att det icke är meningen, att de skola hava någon praktisk betydelse — men det var icke den allmänna uppfattningen här, när lagen kom till stånd — eller också är det så, att medicinalstyrelsen anlägger en alldeles särskild tolkning på den av riksdagen stiftade lagen, en tolkning, som strider mot vad lagen i princip egentligen menar. Vilketdera än av dessa fall nu kan anses föreligga, är det anledning för riksdagen att säga något därom, ty jag kan icke sticka under stol med att, när det gäller våra medicinmän, och särskilt medicinalstyrelsen, förhåller det sig så — liksom jag tillät mig för några dagar sedan framhålla beträffande juristerna — att de äro en stat i staten, som det sannerligen icke är gott för riksdagen eller folk i allmänhet att komma till rätta med. Men det är nu en sak för sig. Men äro vi nu överens om, att det var någon mening med riksdagens beslut av år 1916 och att det gick i den riktning vi alla syftade då och att medicinalstyrelsens tolkning således är oriktig, då är det verkligen på hög tid att göra detta klart för medicinalstyrelsen. Med all respekt för andra lagutskottets auktoritet tror jag i alla fall icke, att det uttalande, det ganska mjuka uttalande för övrigt, som är gjort i motiveringen, är tillräckligt, för att medicinalstyrelsen skall förstå, att det är allvarligt menat. Man får kanske ursäkt medicinalstyrelsen, om den ser saken från sin synpunkt. Den anser, att vi alla skatta åt obildning eller oförstånd eller vad det nu må vara. Och därför anser den också såsom sin skyldighet, från den synpunkt den företräder, att om också riksdagen förmått sig till en viss kompromiss och skattat åt den oförnuftiga lekmannasynpunkten, är det medicinalstyrelsens skyldighet att se till att verkningarna därav bliva så små som möjligt.

Som sagt, jag har icke anledning att gå in på frågan i dess helhet, ehuru det kunde vara mycket att erinra om i anledning av den strid, som under många år förts av de båda huvudparterna på detta område. Men alldeles oavsett, vilken uppfattning man har i själva huvudfrågan anser jag, att det icke är riksdagen värdigt att stifta sådana lagar, som vid sin tillkomst föranledde folk tro, att det verkligen låg något i dem, för att sedan, när vederbörande myndigheter skola tillämpa dem, det skall visa sig, att det icke alls var någon mening därmed, eller för den händelse det verkligen var någon mening i dem, det dock är tillåtet för vederbörande ämbetsverk att praktiskt taget fullständigt sätta dem ur funktion. För min del anser jag, att det verkligen är på tiden, att riksdagen klargör, vad den beslutit i detta avseende och vad dess beslut innebär. Då jag icke kan finna vad som är sagt i utskottets motivering tillräckligt klart, finner jag mig, för att markera att riksdagen verkligen bör göra ett klart uttalande, böra yrka bifall till reservationen.

Herr **Petrén, Bror:** Endast några ord i anledning av den siste ärade talarens anförande. Jag kan, såsom av mitt första yttrande framgår, i åtskilligt följa herr Winberg i denna fråga, men icke när han kommer till slutet. Då herr Winberg säger, att man måste göra något uttalande från riksdagens sida i denna sak, vill jag erinra om, att

vad utskottet här i motiveringen anfört kommer att tagas in i riksdagens skrivelse till Kungl. Maj: t och kommer således till Kungl. Maj: ts kännedom. I alla de fall, där medicinalstyrelsen ej finner sig kunna bifalla en framställning om befrielse från ympning, skall ärendet underställas Kungl. Maj: t, som då har att själv pröva saken och lämna beslut i frågan. Även om således vad riksdagen i sin skrivelse anfört icke skulle, såsom talaren yttrade, förstås av medicinalstyrelsen, är jag för min del övertygad om, att regeringen kommer att förstå vad som anförts och väl antagligen också att taga hänsyn till riksdagens uttalande i frågan.

*Om ändring
i lagen om
skyddskopp-
ympning.
(Forts.)*

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen jämlikt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas de i ämnet väckta motionerna.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;
Nej — 24.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående dyrtidstlägg åt vissa lärare vid lantmannaskolor och lantbruksskolor samt lantbruksskolor ävensom vid lantbruksskolors seminarier å Rimforså; och nr 57, i anledning av väckta motioner om ändringar i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 44, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av andra lagutskottets memorial nr 28, angående arvode åt hovrättsrådet C. W. Aschan, vilken inom andra lagutskottet biträtt vid behandlingen av viss fråga, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

På framställning av herr andre vice talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 3 B, angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 6 B, angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet;

nr 251, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omläggning av statsverkets räkenskapsår;

nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till bestridande av tryckningskostnader;

nr 253, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till bestridande av tryckningskostnader; samt

nr 259, i anledning av väckta motioner om anslag till påbörjande av en jagare.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 203, angående åtgärder för stödjande av emigrerande medborgare;

nr 204, angående sänkning av statens järnvägars fraktavgifter för spannmål m. m.;

nr 205, angående sulfitspřitens utnyttjande som nationellt motorbränsle;

nr 240, angående val av två fullmäktige i riksbanken och av tre suppleanter för riksdagens samtliga fullmäktige i nämnda verk:

nr 243, angående val av tre fullmäktige i riksgäldskontoret ävensom av tre suppleanter för fullmäktige i nämnda verk; samt

nr 248, angående val av en riksdagens ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket jämte en suppleant i samma styrelse;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 241, för två fullmäktige i riksbanken;

- nr 242, för tre suppleanter för riksdagens fullmäktige i riksbanken;
nr 244, för två fullmäktige i riksgäldskontoret;
nr 245, för redaktören C. G. Ekman att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;
nr 246, för tre suppleanter i riksgäldskontoret;
nr 247, för två kommitterade för tryckfrihetens vård;
nr 249, för en ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket; samt
nr 250, för en suppleant i riksdagsbibliotekets styrelse.
-

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 254, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa beslut, som fattats å den internationella arbetsorganisationens konferens i Genève år 1921; och

nr 255, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition, nr 166, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 261, till Konungen i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om sparbanker m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 263, till Konungen i anledning av väckt motion angående viss ändring i 5 § av förordningen den 19 november 1920 angående särskilda grunder för utgörande av 1921—1924 års allmänna kommunalutskylder m. m.

Anmäldes och bordlades
bankoutskottets memorial:

nr 71, angående lydelsen av 9 § bestämmelserna angående avlöningen för de hos kamrarna och utskotten samt i riksdagens kansli anställda tjänstemän och vaktbetjänte; samt

nr 73, angående ersättning åt biträden, anlitade av utskottet vid handläggning av vissa ärenden jämte viss gratifikation; ävensom särskilda utskottets memorial nr 8, angående avlöning åt dess sekreterare m. fl.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

På framställning av herr andre vice talmannen medgav kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4,20 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
